

PROFESIONALNE PREFERENCIJE STUDENATA SOCIOLOGIJE FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Rogulj, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:813491>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ZAVRŠNI RAD
PROFESIONALNE PREFERENCIJE STUDENATA SOCIOLOGIJE
FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

ANTONELA ROGULJ

Split, rujan 2024.

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
SOCIOLOGIJA RADA

ZAVRŠNI RAD
PROFESIONALNE PREFERENCIJE STUDENATA SOCIOLOGIJE
FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENTICA:

Antonela Rogulj

MENTORICA:

prof. dr. sc. Renata Relja

Split, rujan 2024.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. OBILJEŽJA VISOKOG OBRAZOVANJA I TRŽIŠTA RADA U REPUBLICI HRVATSKOJ	4
1.1. Specifičnosti tržišta rada za mlade u Hrvatskoj	9
2. SOCIOLOGIJA U HRVATSKOJ	12
2.1 Profesija sociolog	14
3. PROFESIONALNE PREFERENCIJE	16
3.1 Profesionalne preferencije studenata u Hrvatskoj	17
4. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	19
4.1 Predmet i cilj istraživanja	19
4.2. Istraživačke metode i uzorak istraživanja	20
5. REZULTATI I RASPRAVA	23
ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	33
METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA	35
Anketni upitnik	35
Tablični i grafički prikazi	39
SAŽETAK	61
SUMMARY	62
BILJEŠKA O AUTORICI	63

UVOD

Obrazovanje igra ključnu ulogu u razvoju gospodarstava koja se temelje na znanju jer povećava zapošljivost i konkurentnost radne snage, čime se smanjuje dugotrajna nezaposlenost. Stoga države s konkurentnijom radnom snagom i većom razinom ljudskog kapitala brže i bolje napreduju. U takvim državama najtraženiji su oni radnici koji posjeduju informacijsko-komunikacijska znanja, sposobnosti i znanja timskog rada i stranih jezika (Bejaković, 2006, 402-404). Kako bi se ostvarila konkurentnost radne snage potrebno je razvijati vještine rješavanja problema, donošenja odluka i kontinuiranog učenja (Miyamoto, 2003 prema Bejaković, 2006, 405). Hrvatski obrazovni sustav još je uvijek usmjeren na pasivno učenje i teorijsko znanje, što onemogućava stjecanje ključnih tehnoloških i društvenih vještina potrebnih za konkurentno gospodarstvo (Bejaković, 2006, 412-417). Zapošljivost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj značajno varira ovisno o području studija. Neadekvatna obrazovna struktura može dovesti do stvaranja profila zanimanja koji ne odgovaraju potrebama tržišta rada (Babić, Matković, Šošić, 2006, 36). Ratna razaranja, tranzicijski šok i netransparentna privatizacija devedesetih godina imali su dugotrajan utjecaj na nepovoljno tržište rada u Hrvatskoj (Božiković, 2021, 106). Tranzicijska gospodarstva često se suočavaju s visokim stopama nezaposlenosti među mladima, što je znak krutosti tržišta rada (Rutkowski, 2003, 497). Hrvatsko tržište rada karakterizira velika ponuda, a mala potražnja, dugotrajna nezaposlenost, socijalna isključenost te loša povezanost sa obrazovnim sustavom (Božiković, 2021, 91).

Sociologija se formira u vrijeme krize kao akademska znanstvena disciplina u procesu odvajanja i razvoja znanosti od filozofije. Sociologija prvo razvija svoje teorije, potom metodologiju i metode istraživanja predmeta svog proučavanja, dok se zanati i vještine razvojem znanosti temelje na teorijskim znanjima i postaju profesije (Županov, Šporer, 1984, 13-16). U hrvatskom društvu popularno je mišljenje da su prepoznatljivost i doprinos sociologiji minimalni, da nema većih longitudinalnih i empirijskih istraživanja te da se sociologija kao znanost slabo uvažava. No, od sredine devedesetih godina 20. stoljeća vidljiv je porast broja novootvorenih katedri i odsjeka za sociologiju, što je pridonijelo njenom razvoju (Tomić-Koludrović, 2009, 151). U Hrvatskoj trenutno postoji deset studijskih programa sociologije, od kojih je šest smješteno u Zagrebu, dva u Zadru te po jedan u Splitu i Osijeku.

Zapošljavanje sociologa u nekom određenom društvu uvelike ovisi o stupnju demokratičnosti i razvijenosti društva, tradiciji, te o stupnju upotrebe društvene znanosti. Sociologija kao profesija ima tu mogućnost zapošljavanja u različitim tipovima organizacija

kao što su znanstvene, obrazovne, društveno-političke i proizvodne institucije (Županov, Šporer, 1984, 35-37). Razlog nepovoljnog stanja sociologije nije u nedostatku diplomiranih sociologa ili njihovoj nedovoljnoj educiranosti, nego u pomanjkanju „društvene narudžbe.“ Izdvajaju se tri faktora pomanjkanja „društvene narudžbe.“ Prvi se odnosi na religioznu strukturu svijesti, drugi na zdravi razum, dok se treći odnosi na zatvorenost prema sociološkoj ekspertizi (Županov, Šporer, 1985, 61-62), koja je i dalje primjetna u hrvatskom javnom diskursu.

Profesionalne preferencije predstavljaju važan segment odrastanja i postajanja dijelom radne snage na tržištu rada. U tom periodu mladi oblikuju interese na temelju određenih mogućnosti, sposobnosti i ograničavajućih faktora te se među mladima pojedini karijerni putevi prihvaćaju ili odbijaju. Cilj ovog istraživanja je detaljnije ispitati profesionalne preferencije studenata Filozofskog fakulteta u Splitu. Ovim istraživanjem analizirala su se sociodemografska i socioekonomska obilježja sudionika, kao i njihovi razlozi upisa sociologije, zadovoljstvo studiranjem, te razina upoznatosti sa zahtjevima na tržištu rada. Analizirana su i očekivanja sudionika u vezi zaposlenja nakon završetka diplome te područja sociologije koja ih najviše privlače. Također, istražena je i njihova preferirana vrsta rada te zainteresiranost za daljnje obrazovanje nakon trenutnog stupnja obrazovanja.

Prvo poglavlje rada *Obilježja visokog obrazovanja i tržišta rada u Republici Hrvatskoj* objašnjava važnost obrazovanja za suvremena gospodarstva temeljena na znanju i njegov utjecaj na zapošljivost i gospodarski razvoj. Također, analizira izazove i neusklađenosti obrazovnog sustava u Hrvatskoj s potrebama tržišta rada, uključujući problem preobrazovanosti i neadekvatne upisne kvote. U tom okviru analizira se i zapošljivost u kontekstu hrvatskog tržišta rada, naglašavajući kako strukturalne reforme, liberalizacija tržišta i prilagođavanje obrazovnog sustava potrebama tržišta mogu poboljšati mogućnosti zapošljavanja.

U **drugom poglavlju** *Sociologija u Hrvatskoj* prikazuje povijesni razvoj sociologije u Hrvatskoj, naglašavajući ključne događaje i izazove s kojima se suočavala kao akademska disciplina. Također objašnjava trenutni status profesije sociologa, uključujući prepoznatljivost, izazove i zapošljivost s kojima se susreću u suvremenom hrvatskom društvu.

Treće poglavlje analizira profesionalne preferencije studenata u Hrvatskoj, ističući kako socioekonomski faktori i informiranost o tržištu rada utječu na njihove karijerne odluke. Istraživanje pokazuje da su studenti često fokusirani na sigurnost i egzistenciju, pri čemu mnogi teže zaposlenju u javnim poduzećima, dok nedostatak ambicioznih ciljeva i nesklad između obrazovanja i potreba tržišta rada stvaraju izazove.

Nadalje, **četvrto poglavlje** *Metodološki aspekti istraživanja* prikazuje predmet, ciljeve, hipoteze, metodu i uzorak istraživanja profesionalnih preferencija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Potom se u **petom poglavlju** *Rezultati i rasprava* iznose rezultati i interpretacija istraživanja. Na kraju rada nalazi se *zaključak*, *popis korištene literature* te *prilozi* koji obuhvaćaju anketni upitnik i prikaze rezultata u tablicama i grafovima, *sažetak* na hrvatskom i engleskom jeziku te *bilješke o autorici*.

1. OBILJEŽJA VISOKOG OBRAZOVANJA I TRŽIŠTA RADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Obrazovanje je jedan od najvažnijih čimbenika bitnih za stvaranje suvremenih gospodarstava utemeljenih na znanju (Babić, Matković, Šošić, 2006, 31-32). Znanje je iznimno važno jer se njime poboljšava konkurentnost i zapošljivost radne snage, što ujedno olakšava pronalaženje posla i ublažava dugotrajnu nezaposlenost (Bejaković, 2006, 402-404). Nematerijalni faktori, poput istraživanja i razvoja te ljudskog kapitala ili obrazovanja postaju važni pokretači inovacija, prelazeći iz faktora potrošnje u temeljne sirovinske i proizvodne resurse. Drugim riječima, gospodarstvo znanja rezultat je prijelaza gospodarstva koje se temelji na resursima poput kapitala, sirovina i rada prema gospodarstvu kojem je znanje primarni proizvodni faktor. Vidljiv je veliki utjecaj znanosti i znanja na gospodarski razvoj, a kao najbolji primjer ističe se razvoj Gane i Južne Koreje. Naime, šezdesetih godina obje zemlje prolazile su kroz gospodarsku krizu te su bile na samom rubu gladi sa oko 700 američkih dolara dohotka po stanovniku. Samo pedesetak godina kasnije, Južna Koreja ima BDP od 27 000 američkih dolara po glavi stanovnika, a svoj gospodarski uspjeh pripisuje ulaganjima gospodarskog sektora u istraživanje kao i ubrzanju industrijalizaciji putem tehnoloških transfera (Švarc, 2011, 922).

Visoko obrazovanje ima pozitivan utjecaj na stopu participacije na tržištu rada, stopu nezaposlenosti, učinak na ukupni BDP, socijalno uključivanje, stopu kriminala, društvenu koheziju, zdravlje i političke procese. Stoga se visokoobrazovane osobe nalaze u boljoj poziciji u odnosu na osobe sa srednjom školom ili nižom razinom obrazovanja jer su manje izložene riziku od nezaposlenosti i siromaštva, lakše pronalaze posao te duže sudjeluju na tržištu rada (Babić, Matković, Šošić, 2006, 31-32).

Stoga države s boljom konkurentnosti radne snage i većom razinom ljudskog kapitala brže i bolje napreduju. Najviše su zapošljivi oni pojedinci koji posjeduju široka i specijalistička znanja, informatičko-komunikacijska znanja, te sposobnosti i znanja timskog rada i stranih jezika (Bejaković, 2006, 402-404). Pojavom novih tehnologija, akademske titule i školske diplome više ne garantiraju ekonomski uspjeh, jer pojedinci mogu biti nedovoljno obrazovani, odnosno formalno obrazovani. Samo stručno znanje nije dovoljno kako bi se ostvarila konkurentnost radne snage, stoga je potrebno razvijati znanja i vještine za rješavanje problema i donošenje odluka, osposobljavati pojedince za analiziranje, komuniciranje i transformiranje informacija i poticati na naredna učenja i usavršavanja (Miyamoto, 2003 prema Bejaković, 2006, 405).

Radna snaga u Hrvatskoj nema dovoljno znanja i vještina koje traži suvremeno tržišno gospodarstvo. Obrazovni sustav još uvijek se temelji na pasivnom učenju i činjeničnom znanju te ne osigurava stjecanje visokorazvijenih tehnoloških, tehničkih i društvenih vještina i znanja važnih za konkurentno gospodarstvo. Sama povezanost obrazovnog sektora i potreba na tržištu rada s obzirom na broj osoba sa završenim obrazovanjem nije dovoljna (Bejaković, 2006, 412-417).

U Republici Hrvatskoj ekspanziju koju visokoškolski sustav prolazi u „tranzicijskoj fazi“ uz sve pozitivne aspekte prati i niz problema. Prvi dio problema tiče se institucionalne neuređenosti te neadekvatne uloge i moći sveučilišta dok se drugi dio problema tiče upitne financijske transparentnosti (Juroš, 2006, prema Babić, Matković, Šošić, 2006, 30). Donošenje Zakona o visokim učilištima smatra se neformalnim početkom „tržišnog natjecanja“ fakulteta za one studente koji sami financiraju svoj studij kako bi ti isti fakulteti povećali „posebne prihode“ koje postižu od školarina studenata za „osobne potrebe“ i „izvanrednih studenata.“ Oni ekspanziju broja studenata za 82% u periodu između 1990. do 2005. godine tumače kao „kvazi-tržišne“ uvjete u kojima upisna i razvojna politika visokog obrazovanja nije jasno definirana. Nadalje, upisne kvote kod pojedinih fakulteta fokusirane su na maksimizaciju prihoda, te se oslanjaju na vlastite kapacitete (Babić, Matković, Šošić, 2006, 30). Babić, Matković i Šošić ističu kako takva upisna politika vodi do problema prilikom zapošljavanja kod određenih profila zanimanja. Izdvaja se nekoliko „slabih“ zanimanja kao što su diplomirani politolog, novinar, socijalni radnik, kineziolog i kriminalist, te nekoliko „boljih“ zanimanja s obzirom na veću mogućnost zaposlenja, a tu spadaju diplomirani farmaceut, diplomirani informatičar, inženjer arhitekture i inženjer građevine (Babić, Matković, Šošić, 2006, 54).

Ukratko, postoje velike razlike u zapošljivosti visokoobrazovanih osoba ovisno o pojedinim područjima studija. Period pronalaska posla visokoobrazovane osobe može biti pod utjecajem neadekvatne strukture obrazovanja koja „proizvodi“ neodgovarajuće profile zanimanja (Babić, Matković, Šošić, 2006, 36). Najviše se novih mogućnosti otvara u društvenim i humanističkim znanostima, dok je porast broja studenata u drugim područjima znatno umjereniji. Također se bilježi i pad broja studenata u biotehničkim znanostima, te upravo to dovodi do neusklađenosti između profila na razini strukovnog i visokog obrazovanja. Razlog ovakvog razvoja leži u infrastrukturnim i financijskim zahtjevima potrebnim za pokretanje pojedinih programa. Biotehničke znanosti obično zahtjevaju puno više resursa po studentu kao što su laboratorijske i kliničke vježbe te skupa i specijalizirana oprema, što znači da povećanje kapaciteta predstavlja trošak za instituciju kojoj ni iznos školarine koju studenti plaćaju nije dovoljan da taj trošak nadoknadi (Babić, Matković, Šošić, 2006, 46-47).

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske najviše studenata upisuje studijske programe u društvenim znanostima (43,1%), potom slijedi područje tehničkih znanosti (26,0%), područje medicine i zdravstva (12,6%), područje humanističkih znanosti (6,1%), područje biotehničkih znanosti (4,3%), područje prirodnih znanosti (3,7%), umjetničko područje (2,3%) te interdisciplinarna područja znanosti (1,9%).¹

U posljednjih nekoliko desetljeća ključna društvena karakteristika svih razvijenih gospodarstava je porast obrazovne razine stanovništva. Međutim, tržište rada ne uspijeva uvijek apsorbirati povećani broj visokoobrazovanih radnika, što dovodi do pojave preobrazovanosti. Naime, to se događa kada radnici ne koriste u potpunosti svoja stečena znanja i vještine na radnom mjestu, odnosno kada prihvaćaju poslove za koje im diploma nije potrebna (Bečić, 2013, 631). Obrazovna neusklađenost pojavljuje se zbog dva ključna čimbenika tržišta rada: heterogenost radnih mjesta i radnika i vanjski utjecaji koji sprječavaju usklađivanje tržišta (Bečić, 2013, 622).

Obrazovna neusklađenost može se promatrati kao vertikalna i horizontalna neusklađenost (Sattinger, 2012 prema Bečić, 2013, 623). Vertikalna neusklađenost odnosi se na nesklad između razine obrazovanja koju pojedinac posjeduje i razine obrazovanja potrebne za obavljanje posla. Horizontalna neusklađenost javlja se kada pojedinci prihvaćaju poslove koji nisu u skladu s njihovim područjem obrazovanja, primjerice, ekonomist zaposlen kao konobar. Fenomen preobrazovanosti predstavlja propalu investiciju za pojedinca ukoliko se sam financirao tijekom školovanja, ali i za državu, ukoliko je obrazovanje javno financirano. Osim toga, preobrazovani radnici često pokazuju veće nezadovoljstvo na radnom mjestu što može dovesti do smanjenja njihove učinkovitosti i lošijeg radnog učinka (Bečić, 2013, 623).

„Zakon o visokim učilištima“ prema članku 59. omogućava visokom učilištu da može primiti broj studenata prema svom kapacitetu, što pokazuje da se malo pažnje pridavalo upisnim kvotama. Dakle, posljednjih godina upisne kvote u sustavu visokog obrazovanja Republike Hrvatske nisu zadovoljavale zahtjeve na tržištu rada za visokoobrazovanim stručnjacima (Babić, Matković, Šošić, 2006, 52). Upisna politika prouzročila je posljedice koje se odnose na neusklađenost upisnih kvota sa potrebama na tržištu rada. Pojedini fakulteti primaju mali broj studenata za čijom diplomom postoji velika potražnja na tržištu rada. Takva nekoordinirana upisna politika dovodi do mogućeg ugrožavanja kvalitete studiranja na tim fakultetima te

¹ Izvor: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58225>, pristupljeno: 16. srpnja 2024.

formiranja velikog broja stručnjaka iz pojedinih područja koje hrvatsko tržište ne može apsorbirati (Babić, Matković, Šošić, 2006, 53).

Studija koju je objavio Bajo (2003) pokazuje da to posebno vrijedi za neke fakultete društvenih znanosti, čiji su „posebni prihodi“ često jednaki s proračunskim приходima. Kao rezultat toga, broj studenata na tim fakultetima eksponencijalno raste, a neki se studenti određenih profila stalno suočavaju sa poteškoćama pri zapošljavanju (Bajo, 2003, prema Babić, Matković, Šošić, 2006, 30).

Visoko obrazovanje zahtijeva značajna osobna sredstva, a glavni razlog za ulaganje u visoko obrazovanje je poboljšanje vlastite zapošljivosti (Saunders i Zuzel, 2010, prema: Mazalin i Parmač Kovačić, 2016, 509-510). Problem prijelaza iz obrazovnog sustava na tržište rada trenutno karakterizira visoka nezaposlenost, neizvjesnost na tržištu rada i produljeno vrijeme pronalaska prvog zaposlenja. Iako negativan trend zapošljavanja pogađa sve segmente radno sposobnog stanovništva, postoji skupina koja je posebno osjetljiva na navedenu problematiku, a to je skupina mladih sa tek stečenom višom stručnom spremom (Obadić i Majić, 2013, prema Mazalin i Parmač Kovačić, 2016, 510).

Stoga je iznimno važno preoblikovati nastavne programe s potrebama gospodarstva. Odnosno, potrebno je konstantno raditi na razvijanju timskog rada, komunikacijskih i tehničko-računalnih vještina te razvijati sposobnosti i znanja za rješavanje problema. Nužno je zaposlene preusmjeriti na poslove i industrije koje se temelje na znanju, osposobljavati ih za bržu promjenu radnog mjesta te poticati na sudjelovanje u cjeloživotnom obrazovanju (Bejaković, 2006, 412-417). Tržište rada predstavlja dio slobodnog kretanja kapitala, rada i robe na lokalnoj, nacionalnoj i svjetskoj razini. Zbivanja devedesetih godina 20. stoljeća kao što su ratna razaranja, tranzicijski šok te netransparentna privatizacija utjecale su na nefleksibilno tržište rada u Hrvatskoj (Božiković, 2021, 106).

Većina tranzicijskih gospodarstava suočava se sa visokim stopama nezaposlenosti mladih što je ujedno i čest pokazatelj krutog tržišta. Velika stopa nezaposlenosti u tranzicijskim zemljama posljedica je načina prilagodbe tržišta rada brojnim „šokovima“ ponude i potražnje u kojima se glavni nalet prilagodbe očitovao na zaposlenost, a ne na plaće. Plaće su pratile povećanje proizvodnosti, dok je zaposlenost pala za nekoliko postotaka (Rutkowski, 2003, 497). Tranzicijska gospodarstva imaju nižu gustoću poduzeća od zrelih tržišnih gospodarstava. Stoga je glavni izazov u tranziciji potaknuti ulazak poduzeća kako bi se povećala njihova gustoća, a time i broj dostupnih radnih mjesta. To predstavlja prelazak s relativno malog broja tvrtki na puno veći broj manjih privatnih tvrtki. Proces povećanja broja malih poduzeća u

Hrvatskoj je započeo, s kojim je uslijedilo i propadanje neučinkovitih poduzeća, posebice nakon 1997. godine (Rutkowski, 2003, 501).

Nastupanjem recesije i ekonomske krize u Hrvatskoj od 2008. godine dolazi do kontinuiranog porasta nezaposlenosti visokoobrazovanih mladih osoba. Prema podacima HZZ-a nezaposlenost mladih visokoobrazovanih osoba porasla je za više od 51%, od toga najveći broj nezaposlenih otpada na mlade iz društvenog, tehničkog i humanističkog znanstvenog područja, ali i drugih sektora u kojima je lakše pronaći posao (Obadić i Majić, 2013, prema: Mazalin i Parmač Kovačić, 2016, 510). Ovakvi trendovi zapošljavanja ne upućuju na brzi oporavak, a podaci Eurostata pokazuju da se Hrvatska nalazi u samom vrhu EU prema stopi nezaposlenosti mladih visokoobrazovanih osoba (Mazalin i Parmač Kovačić, 2016, 510).

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) u 2020. godini provodi anketu o zapošljivosti generacije studenata koji su diplomirali na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2018./2019. Rezultati istraživanja pokazuju da je najveći postotak nezaposlenih ispitanika prisutan u području humanističkih (23,8 %) i biotehničkih (24,0 %) znanosti, nakon kojih slijede biomedicina i zdravstvo (21,1 %), umjetničko područje (17,9 %) i područje društvenih znanosti (17,6 %). Prema sektoru zapošljavanja značajne razlike pojavljuju se u područjima tehničkih i biotehničkih znanosti, iz kojih se 89,2 %, odnosno 78,0 % svih ispitanika zaposlilo u privatnom sektoru. Povećan postotak zapošljavanja u privatni sektor imaju i ispitanici iz područja društvenih znanosti (64,6 %). S druge strane, ispitanici iz područja biomedicine i zdravstva zapošljavaju se u većem postotku u javni/državni sektor (66,0 %), što je i razumljivo s obzirom na to da je najveći dio djelatnosti iz područja medicine i zdravstva u Republici Hrvatskoj u javnom/državom sektoru. Najveća primanja imaju ispitanici iz područja tehničkih znanosti, slijede ispitanici iz područja prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva. Najmanja primanja imaju ispitanici iz područja humanističkih znanosti i interdisciplinarnih područja.²

² Izvor: https://www.azvo.hr/wp-azvo-files/uploads/2021/04/Analiza_istrazivanja_zaposljivosti_diplomiranih_studenata_2020._godine.pdf, pristupljeno: 16. srpnja 2024.

1.1. Specifičnosti tržišta rada za mlade u Hrvatskoj

Na temelju aspekata tržišta rada definirane su dimenzije zapošljivosti: ponuda i potražnja. Posljednjih se godina više pažnje posvećuje potražnji, odnosno karakteristikama pojedinca važnim za poboljšanje izgleda na tržištu rada. U ovom smislu zapošljivost uključuje skup vještina, znanja i razumijevanja trenutne tržišne situacije i osobnih karakteristika koje povećavaju šanse za buduće zaposlenje i uspjeh u karijeri (Knight i Yorke, 2004, prema: Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 511).

Hrvatsko tržište rada karakterizira velika ponuda, a mala potražnja, dugotrajna nezaposlenost, socijalna isključenost te loša povezanost sa obrazovnim sustavom (Božiković, 2021, 91). Također vidljiv je i problem malog broja novootvorenih radnih mjesta, a razlog tomu su prepreke ulaska novih tvrtki i prepreke širenja zaposlenosti u postojećim tvrtkama. Naime, tu se radi o nepovoljnoj ulagačkoj klimi, krutosti tržišta rada, visokim troškovima rada i nefleksibilnosti strukture plaća (Rutkowski, 2003, 500).

Najbolji način poticanja otvaranja novih radnih mjesta odnosi se na uklanjanje institucionalnih i regulatornih ograničenja u njegovu razvoju (Rutkowski, 2003, 502). Visoka proizvodnost i niski jedinični troškovi rada, visoki intenzitet kapitala te usmjerenost prema ulaganjima i izvozu čimbenici su koji pridonose rastu zaposlenosti u poduzećima u Hrvatskoj. Ovakve politike potiču tvrtke da povećaju produktivnost i promiču konkurentnost, poboljšavaju pristup kreditima, potiču rast zaposlenosti te olakšavaju ulaganja i izvoz. Zapravo ulagačka klima predstavlja ključ za otvaranje novih radnih mjesta (Rutkowski, 2003, 502).

Razlog krutosti tržišta rada u Hrvatskoj leži u izuzetno strogim propisima o zaštiti zaposlenja koji ograničavaju radnu mobilnost, te visokim jediničnim troškovima rada destimuliraju zapošljavanje i ulaganje. Hrvatska je jedna o zemalja koja se ističe po strogim propisima o zaštiti zaposlenja u Europi. Procedura otpuštanja viška radnika izuzetno je stroga i teška zbog visokih proceduralnih i novčanih troškova otkaza. Hrvatska ima strože propise zaposlenja od pojedinih zemalja koje karakterizira niska nezaposlenost i fleksibilno tržište, npr. Mađarska, Danska, Irska, Nizozemska i Velika Britanija (Rutkowski, 2003, 505).

Stoga je vrlo važno raditi na bržem otvaranju novih radnih mjesta kako bi se smanjila nezaposlenost, što iziskuje liberalizaciju tržišta rada s ciljem smanjenja troškova zapošljavanja i otpuštanja. Sve to mora biti popraćeno reformama koje bi olakšale restrukturiranje poduzeća, otvaranjem novih radnih mjesta i financiranjem novih investicija (Rutkowski, 2003, 496). Nužna je provedba ključnih reformi o zaštiti zaposlenja i sustava pregovaranja o plaćama za bolje funkcioniranje tržišta rada. Ukratko, ove reforme bi ubrzale fleksibilnost tržišta rada

deregulacijom i decentralizacijom radnih odnosa u Hrvatskoj. Kako bi se ostvarili ovi ciljevi potrebno je ukloniti prepreke za ulazak novih privatnih tvrtki, poboljšati poslovno okruženje za poduzetništvo te liberalizirati propise o zaštiti zaposlenja izmjenama i dopunama Zakona o radu. Potom je potrebno skratiti otkazni rok, smanjiti zakonski utvrđene otpremnine, institucionalizirati agencije za privremeno zapošljavanje, izmijeniti zakon o kolektivnim otkazima u skladu sa smjernicama EU, te decentralizirati industrijske odnose (Rutkowski, 2003, 510-511).

Percipirana zapošljivost povezana je s iskustvima, željama i percepcijama pojedinaca o njihovoj sposobnosti da se natječu i pozicioniraju na tržištu rada (Ellis, 2013; Rothwell, Jewell i Hardie, 2009, prema: Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 512). Percepcija zapošljivosti je uvjerenje osobe o tome koliko je lako ili teško pronaći posao. Stoga će pojedinci s višom razinom percipirane zapošljivosti ocijeniti šanse za pronalazak posla visokim, dok će oni sa niskom razinom percipirane zapošljivosti svoje šanse ocijeniti puno nižima (Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 513).

Prema Berntsonu postoje situacijski i individualni čimbenici koji utječu na percepciju zapošljivosti. Pod situacijske se čimbenike podrazumijeva tržište rada, dok se pod individualne podrazumijevaju demografske karakteristike, očekivanja, stavovi, prijašnja iskustva, znanja, vještine, sposobnosti, socijalni kapital i osobne ličnosti) (Berntson, 2008, prema: Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 513). Prethodna istraživanja pokazuju da je percipirana zapošljivost povezana sa nacionalnim ekonomskim blagostanjem, životom i radom u urbanim sredinama, visokom razinom obrazovanja, razvojem vještina, proaktivnošću, zdravljem, životnim zadovoljstvom i poznavanjem tržišta (Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 513).

U svom istraživanju Mazalin i Parmač Kovačić ispitivali su povezanost objektivne mogućnosti zapošljavanja sa subjektivnom percipiranom zapošljivosti studenata. Rezultati istraživanja na uzorku od 230 studenata različitih studijskih smjerova na fakultetima Sveučilišta u Zagrebu potvrdili su pretpostavku o višoj percipiranoj zapošljivosti studenata „lakše zapošljivih studija“ (to se odnosi na studije kao što su logopedija, anglistika, elektrotehnika, računarstvo i informacijske tehnologije, matematika i fizika), u odnosu na one „teže zapošljive studije (novinarstvo, politologija, grafička tehnologija i poslovna ekonomija). Takvi rezultati pokazuju upućenost studenata o stanju na tržištu rada o trenutačnoj zapošljivosti njihove struke, što ujedno i određuje razinu njihove percepcije vlastite zapošljivosti (Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 521).

Dobiveni rezultati pokazuju da je osobina temeljne samoevaluacije pokazala pozitivnu povezanost s percipiranom zapošljivosti. Osobe s visokom temeljnom samoevaluacijom se

lakše nose sa stresnim situacijama vezanih za posao i život općenito. Nadalje, veća sklonost pozitivnoj afektivnosti dovodi do pozitivne percepcije vlastitog zapošljavanja, u odnosu na negativnu afektivnost koja je povezana sa negativnom percepcijom vlastite zapošljivosti. Prosjek ocjena se prikazuje kao čest prediktor percipirane zapošljivosti. Naime, studenti će teže moći percipirati svoju zapošljivost višom sa većim prosjekom ocjena od onih s nižim prosjekom ocjena. Također studenti sa većim prosjekom ocjena češće dolaze iz „lakše zapošljivih studija.“ Rezultati pokazuju da se studenti kod percipiranja vlastite zapošljivosti najviše vode stanjem na tržištu rada. Važan mehanizam koji bi pomogao povećati objektivnu zapošljivosti kod mladih visokoobrazovanih osoba je usklađivanje znanja i vještina stečenih tijekom studija s potrebama tržišta rada (Mazalin, Parmač Kovačić, 2016, 522-524).

U ovom poglavlju naglašava se važnost obrazovanja za izgradnju gospodarstava temeljenih na znanju, ističući nesklad hrvatskog obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, zbog čega su liberalizacija tržišta rada i reforma obrazovnog sustava nužne za bolju prilagodbu radne snage i smanjenje nezaposlenosti. Naredno poglavlje se usmjerava na povijest i razvoj sociologije u Hrvatskoj, uključujući njezine početke, utjecaj ideologija na njezin napredak, te njezin institucionalni razvoj. Također se analizira status sociologije kao profesije, uključujući izazove zapošljavanja, te prepoznatljivost profesije u društvu.

2. SOCIOLOGIJA U HRVATSKOJ

Prvi počeci hrvatske sociologije datiraju još od 1906. godine kada je Ernest Miler prvi hrvatski profesor sociologije osnovao katedru za kriminalne znanosti i sociologiju na Pravnom fakultetu u Zagrebu, koja je ujedno i prva katedra za sociologiju u Austro-Ugarskoj monarhiji. Cilj katedre za kriminalne znanosti i sociologiju bio je rješavanje javno zdravstvenih problema s kojima se tadašnje društvo suočavalo. Odnosno podizala se svijest kako ne postoje „urođeni“ kriminalci, nego da postoje određene društvene okolnosti koje dovode do povećanja stope kriminala. U Zagrebu je 1918. godine osnovano Sociološko društvo, te je za predsjednika izabran Adolf Mihalić.³ Velik utjecaj na hrvatsku sociologiju imala je Čikaška škola kao i doprinos kojeg je Tomašić dao hrvatskoj sociologiji i proučavanju hrvatskog društva (Tomić-Koludrović, 2009, 153).

Sredinom 20. stoljeća hrvatska sociologija bila je na meti udara od strane totalitarnih ideologija. U početku se to odnosilo na fašističku ideologiju, a kasnije na boljševičku te su obje ideologije imale vidljive posljedice na razvoj sociologije u Hrvatskoj (Tomić-Koludrović, 2009, 153). Sociologija u Hrvatskoj u razdoblju socijalizma i postsocijalizma predstavljena je kao „produžena ruka politike“, dok je sa teorijsko-epistemološkog aspekta bila „mlađa, nedorasla sestra filozofije“ (Šporer, 2006 prema Tomić-Koludrović, 1996, 163).

Svojim osnivanjem šezdesetih godina prošlog stoljeća sociologija je ostvarila institucionalno priznanje i monopol nad određenom sferom stvarnosti. Također se uvodi predmet sociologije u gimnazije i na prediplomskim studijima. Mali broj školovanih sociologa, kratko vrijeme postojanja sociologije kao i interdisciplinarni i globalni pristup dovodi sociologiju u nemogućnost zaštite monopola, što dovodi do prihvaćanja svih pojedinaca koji se sociologijom žele baviti. Kasnije se sociologija suočava sa odbacivanjem kao nastavnog predmeta, uvođenjem kolegija iz osnova marksizma i TIPSS-a koji su propisani zakonom kao obvezni. Takvo potiskivanje sociologije za posljedicu ima gubljenje profesionalnog monopola nad tim predmetima, gubljenje znanstvenog digniteta, te loš odnos među srodnim profesijama (Županov, Šporer, 1984, 18-19).

Sociologija se formira u vrijeme krize kao akademska znanstvena disciplina u procesu odvajanja i razvoja znanosti od filozofije. Sociologija prvo razvija svoje teorije, potom metodologiju i metode istraživanja predmeta svog proučavanja, dok se zanati i vještine razvojem znanosti temelje na teorijskim znanjima i postaju profesije (Županov, Šporer, 1984,

³ Izvor: <https://youtu.be/QvKm-iDGFRC?si=D2V2ufy0OMewJWGm>, pristupljeno: 16. srpnja 2024.

13-16). Sociologiji svoja vrata prvo otvaraju pravni fakulteti, a tek nešto kasnije filozofski fakulteti. Uspostavljanju sociologije kao zasebne znanstvene discipline na filozofskim fakultetima zaslužan je Bledski kongres filozofa na kojem je teorija odraza kritizirana kao mehanička interpretacija marksizma, što je rezultiralo samostalnom razvoju jugoslavenske filozofije (Županov, Šporer, 1984, 13-16).

Početak šezdesetih godina prošlog stoljeća dolazi do osnivanja Odsjeka za sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Urednik časopisa *Praxis* Rudi Supek osnivač je odsjeka za sociologiju u Zagrebu, te je njegov angažman pridonio tome da stvaralački marksizam bude temelj sociološkog pristupa u periodu poslije osnivanja Odsjeka za sociologiju (Tomić-Koludrović, 2009, 155). Nadalje, razvoju sociologije u Hrvatskoj pridonijelo je i osnivanje odsjeka za sociologiju u Splitu 2005. godine te osnivanje Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru 2003. godine koji je ujedno i prvo studij sociologije izvan Zagreba. Vlastiti identitet ova dva odsjeka razvija se na temelju tematika i pristupa koji nisu bili tipični i dominantni za hrvatsku sociologiju (Tomić-Koludrović, 2009, 169).

U Hrvatskoj trenutno postoji deset studijskih programa sociologije, od kojih je šest smješteno u Zagrebu, dva u Zadru te po jedan u Splitu i Osijeku. Studij sociologije i dvopredmetni studij sociologije dostupni su na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Dok se jednopredmetni i dvopredmetni studij sociologije nudi na Fakultetu hrvatskih studija i na Filozofskom fakultetu. Na Sveučilištu u Zadru dostupna su dva programa: dvopredmetni studij sociologije i kulturna sociologija. Na Filozofskom fakultetu u Splitu postoji studij sociologije, dok na Filozofskom fakultetu u Osijeku dvopredmetni studij sociologije.⁴

U hrvatskom društvu popularno je mišljenje da su prepoznatljivost i doprinos sociologiji minimalni, da nema većih longitudinalnih i empirijskih istraživanja te da se sociologija kao znanost slabo uvažava. No, od sredine 1990-ih vidljiv je porast broja novootvorenih katedri i odsjeka za sociologiju, što je pridonijelo njenom razvoju (Tomić-Koludrović, 2009, 151). Za razvoj, prosperitet i održavanje sociologije kao struke najviše su zaslužni tadašnji predstavnici sociologije, koji su predstavnicima tranzicijske nomenklature predložili da se na odsjeku ne proučava samo marksistička nego i građanska sociologija (Tomić-Koludrović, 2009, 167).

⁴ Izvor: <https://mozvag.srce.hr/preglednik/>, pristupljeno: 17. srpnja 2024.

2.1 Profesija sociolog

Jedan od važnijih podataka o nekoj osobi odnosi se na njegovo zanimanje, profesiju ili posao. Pri upoznavanju s drugim ljudima, najčešće se postavlja pitanje o zanimanju kojim se pojedinac bavi. To ujedno opisuje pojedinca, njegov društveni položaj, obrazovanje te očekivano ponašanje. Durkheim fenomen prepoznavanja zanimanja od strane članova društva naziva „kolektivnom predodžbom“. Ovaj fenomen pojedincima pruža da prepoznaju stavove prema pojavama u određenim društvenim situacijama. Sadržajno važniji elementi o predodžbi neke profesije odnosi se na to kakav posao to zanimanje obavlja, kakav tip iskustva pruža, profesionalno ponašanje prema korisnicima usluga, te tip organizacija u kojima profesionalci pružaju usluge. Određene profesije su lako prepoznatljive članovima društva, jer usluge određenih profesija direktno koriste svi članovi društva, te su primjer takvog zanimanja upravo liječnici. S druge strane sociologija kao profesija ne spada u lako prepoznatljivo zanimanje jer svoje usluge ne pruža direktno korisnicima. Prepoznatljivost sociologije kao profesije široj javnosti ovisi o stupnju razvijenosti sociologije i društva, te stupnju obrazovanja populacije. Nerazvijena i nedemokratska društva neće imati potrebu da nešto o sebi znaju, dok će ona demokratska tražiti stalnu informiranost o sebi. Raspon prepoznatljivosti sociologije kretat će se od totalnog nepostojanja u određenom društvu do utemeljene profesije (Županov, Šporer, 1984, 26-27).

Zapošljavanje sociologa u nekom određenom društvu uvelike ovisi o stupnju demokracije i razvijenosti društva, tradiciji, te o stupnju upotrebe društvene znanosti. Sociologija kao profesija ima tu mogućnost zapošljavanja u različitim tipovima organizacija kao što su znanstvene, obrazovne, društveno-političke i proizvodne institucije. Sve više sociologa zapošljava se u društveno-političkim institucijama, što studente dovodi do toga da se identificiraju kao sociolozi-političari. Takva situacija može dovesti do deprofesionalizacije sociologije kao profesije, odnosno postavlja se pitanje je li povezivanje sociologije sa politikom ima pozitivan ili negativan utjecaj na njen ugled (Županov i Šporer, 1984, 35-37).

Razlog nepovoljnog stanja sociologije nije u nedostatku diplomiranih sociologa ili njihovoj nedovoljnoj educiranosti, nego u pomanjkanju „društvene narudžbe.“ Faktori koji su doprinjeli nedostatku „društvene narudžbe“ prepoznati su prije više od trideset godina. Prvi faktor odnosio se na religioznu strukturu svijesti, odnosno na mudro rukovodstvo koje ima intuiciju i svete knjige u kojima je sve zapisano. Drugi faktor bio je oslanjanje na zdrav razum, pri čemu se smatralo da za društvene probleme i pojave nisu potrebne znanstveno-stručne metode nego je dovoljan samo zdrav razum. No međutim taj „zdrav razum“ može se temeljiti

na predrasudama, neznanju i pogrešnom tumačenju te je zadaća znanosti da razluči jedne od drugih. Treći faktor odnosio se na zatvorenost prema sociološkoj ekspertizi, jer se smatra da se sociološkim istraživanjima ne može ništa učiniti i ispitati (Županov i Šporer, 1985, 61-62). Stoga je postojala potreba za popularizacijom i uključivanjem sociološkog znanja u društva u kojima sociologija nije razvijena.

Podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pokazuju da je prosječan broj nezaposlenih sociologa/sociologinja u prvih šest mjeseci 2024. godine bio 94. Najveći broj nezaposlenih dolazi iz grada Zagreba, njih 39. Slijedi Splitsko-dalmatinska županija s prosječno 23 nezaposlena sociologa. Također podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pokazuju da je u 2024. godini registrirano sveukupno 19 slobodnih radnih mjesta za zanimanje sociolog/sociologinja. Više od polovine slobodnih radnih mjesta za zanimanje sociolog/sociologinja otpada na grad Zagreb, ukupno njih 12, na drugom mjestu nalazi se Zadarska županija sa 3 slobodna mjesta, dok u Splitsko-dalmatinskoj županiji nije zabilježeno niti jedno slobodno radno mjesto.⁵

Ovo poglavlje obuhvaća povijest i razvoj sociologije u Hrvatskoj, s naglaskom na izazove zapošljavanja u struci te prepoznatljivost profesije, dok se u narednom poglavlju fokus stavlja na preferencije mladih koje oblikuju njihove karijerne odluke i uspjeh na tržištu rada uzimajući u obzir utjecaj obrazovnih mogućnosti, socioekonomskih faktora i trenutnih uvjeta na tržištu rada u Hrvatskoj.

⁵ Izvor: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, pristupljeno: 22. srpnja 2024.

3. PROFESIONALNE PREFERENCIJE

Profesionalne preferencije predstavljaju važan segment odrastanja i postajanja dijelom radne snage na tržištu rada. U tom periodu mladi oblikuju interese na temelju određenih mogućnosti, sposobnosti i ograničavajućih faktora te se među mladima pojedini karijerni putevi prihvaćaju ili odbijaju. U doba nestabilnosti i neizvjesnosti na tržištu rada, pitanje ranog donošenja odluka o obrazovanju i uspjeha na tom polju postaje izuzetno značajno, naglašavajući važnost profesionalnih preferencija za uspješan razvoj karijere (Potočnik, 2014, 133). Profesionalne preferencije mogu se promatrati na nekoliko razina: 1) kao refleksije ciljeva pojedinaca u području zanimanja; 2) kao želja za postizanjem određenog društvenog prestiža; 3) kao dio procesa ostvarivanja određenog životnog stila ili kao motivacija za stjecanje leaderske pozicije (Creed i dr., 2013, prema Potočnik, 2014: 134).

Proučavanje temeljnih pristupa profesionalnih preferencija odnosi se na motivaciju za njihovu realizaciju, prilikom čega se te motivacije dijele na *intrinzične* (sudjelovanje u zajednici, osobni rast i razvoj, odnos s ljudima) i *ekstrinzične* (fizička privlačnost, materijalno bogatstvo, slava i popularnost) (Baumeister i Leary, 1995; Deci i Ryan, 2000, prema Potočnik, 2014, 134). Također je bitno istaknuti pojmove *tradicionalne* i *alternativne* profesionalne aspiracije. Tradicionalne profesionalne aspiracije izražavaju se indeksom koji mjeri zalaganje za ostvarivanje određenih nagrada za akademska postignuća (visok dohodak, brzo napredovanje, stalno zaposlenje, prepoznavanje od strane struke), dok se alternativne profesionalne aspiracije određuju indeksom koji mjeru težnju k intrinzičnim nagradama (rad s ljudima, pomaganje drugima, obavljanje društveno značajnog posla u okviru struke) (Fox, Faver, 1981, prema Potočnik, 2014).

Socijalno-kognitivnu teoriju određuju četiri varijable koje utječu na ponašanje koje se tiče karijere pojedinca, a to su uvjerenje u vlastiti uspjeh, ponašanje, očekivani rezultati i ciljevi. Nadalje, bitno je spomenuti pristup koji ističe presudni značaj međudjelovanja razvoja i konteksta na razvoj karijere pri proučavanju profesionalnih aspiracija. Ovaj pristup karakterizira interakciju pojedinca i konteksta kao determinirajući faktor karijernog razvoja (Potočnik, 2014, 134).

Pojedine osobe koje predviđaju prepreke pri ostvarenju svojih ciljeva mogu smanjiti očekivanja ili ih u potpunosti maknuti. Stoga možemo zaključiti kako su sve teorije izbora karijere određene nekim kompromisom. Tako Hollandova teorija ističe kako pojedine osobe traže zanimanja koja se podudaraju s njihovima interesima, sposobnostima i potrebama, odnosno teže podudaranju interesa i određenog zanimanja. S druge strane, teorija socijalne

kognicije promiče razvoj samo-učinkovitosti i neočekivanosti sposobnosti i rezultata kao ključne pokretače pri odabiru karijere (Potočnik, 2014, 135).

Socioekonomsko podrijetlo može biti razlog ograničavanja vlastitih aspiracija, jer najčešće adolescenti nižeg socioekonomskog statusa neće razvijati aspiracije prema prestižnijim zanimanjima, nego sličnim zanimanjima njihovih roditelja kako nebi doživjeli neuspjeh, dok će se s druge strane djeca iz bogatijih obitelji fokusirati na prestižnija zanimanja bez obzira na sposobnosti koje posjeduju. No, prethodna istraživanja pokazuju kako socioekonomski status ne predstavlja značajan prediktor uspjeha u karijeri (Potočnik, 2014, 136).

3.1 Profesionalne preferencije studenata u Hrvatskoj

Razvoj informacijske tehnologije omogućio je studentima da budu u toku s ponudama na tržištu rada i obrazovnom sustavu za razliku od njihovih prethodnika prije trideset godina. Stoga studenti i prije nego izađu na tržište rada mogu predvidjeti koje školovanje je potrebno za zanimanje koje se smatra da je „najisplativije“. Naime, podaci iz Državnog zavoda za statistiku pokazuju kako je broj studenata na društvenim i humanističkim smjerovima porastao za 80%, dok je rast u drugim smjerovima najviše 20%. Posljedično tome podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje prikazuju nesklad između profesionalnih preferencija studenata i njihove pozicije na tržištu rada. To ukazuje na lošu informiranost studenata jer još uvijek prevladava trend nespretnih odluka o upisu na studij (Potočnik, 2014, 150).

U istraživanju autorica ističe nedostatak ambicioznih ciljeva kod studenata, te fokusiranost isključivo na diplomiranje, izgradnju profesionalne karijere, rješavanje pitanja egzistencije i sl. Dok nešto manje studenata, njih oko osam desetina, teže ka kreativnosti, dinamičnosti, radu u struci, društveno korisnom radu i radu s ljudima. Također je zanimljivo istaknuti kako skoro osam desetina studenata teži ka nastavljanju školovanja i nakon diplome, što ukazuje na privlačnost doktorskih studija za studente (Potočnik, 2014, 143).

Najveće izazove u ostvarivanju profesionalnih ciljeva mladi vide u lošoj situaciji u Hrvatskoj, nedostatku poticaja za mlade i nedostatku materijalnih sredstava te lošoj ekonomskoj situaciji. Rezultati pokazuju kako najviše mladih privlači rad u javnim poduzećima, a razlog tomu leži u sigurnosti koju javna poduzeća pružaju. Nadalje, studenti su kao najbitniji faktor u lakšem pronalasku posla istaknuli vlastiti trud i učenje, a iza njega slijedi drugi faktor koji se odnosi na „dobru traženost struke“. Faktori koji utječu na otežani pronalazak posla su loša situacija i visoka nezaposlenost u državi, manjak radnog iskustva te podcjenjivanje

mladih stručnjaka. Potom je ispitana i percepcija osobnih kvaliteta potrebnih za pronalazak dobrog posla, te se više od polovine studenata složilo kako je za pronalazak dobrog posla potrebno posjedovati razvijene komunikacijske vještine (Potočnik, 2014, 153-159).

Ukratko istraživanje pokazuje prisutnost tradicionalnih ambicija, odnosno fokusiranost mladih na pronalazak posla koji će im osigurati sigurnu egzistenciju. Istodobno mladi su ili dosta nesigurni u vlastitu poziciju na tržištu rada ili sigurni u dobar prolazak na tržištu rada. Neupitno je da visoko obrazovne kvalifikacije dovode do boljih izgleda kod budućeg zaposlenja, te je iz tog razloga velik broj mladih motiviran za stjecanje diplome. No bitno je također istaknuti kako velik broj mogućnosti za zapošljavanje ovisi o potrebama na tržištu rada. Gdje upravo takva situacija dovodi do manjeg broja radnih mjesta što ima za posljedicu sve veću kompetenciju među kandidatima te dolazi do smanjene motivacije za stjecanjem visokog obrazovanja. Budući da ima sve više visokoobrazovanih mladih u Hrvatskoj kojima se ne garantira pronalazak posla pri završetku studija, sve se više povećava ranjivost hrvatske mladeži. Stoga je nužna provedba reformi koje bi nastojale ostvariti aspiracije hrvatskih studenata (Potočnik, 2014, 167).

U trećem poglavlju rada naglašen je utjecaj profesionalnih preferencija mladih na njihove karijerne odluke i uspjeh na tržištu rada. Također se ističe važnost profesionalnih preferencija u kontekstu nestabilnog tržišta rada u Hrvatskoj, te potreba za reformama koje bi poboljšale zapošljivost mladih. Sljedeće poglavlje prikazuje istraživanje koje se fokusira na profesionalne preferencije studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu, s ciljem utvrđivanja njihovih povezanosti sa sociodemografskim čimbenicima, razinom studija, upoznatošću s tržištem rada, očekivanjima o zaposlenju te razlozima upisa studija.

4. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

4.1 Predmet i cilj istraživanja

Bolje razumijevanje profesionalnih preferencija kod studenata može doprinijeti uspješnijoj prilagodbi obrazovnih programa s potrebama na tržištu rada. S obzirom na to opći cilj ovog istraživanja jest istražiti profesionalne preferencije studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Prema općem cilju definirani su i posebni ciljevi istraživanja:

1. Utvrditi povezanost sociodemografskih i socioekonomskih čimbenika studenata sociologije FFST-a s njihovim profesionalnim preferencijama
2. Utvrditi povezanost razine studija s zadovoljstvom studiranja studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu
3. Utvrditi povezanost između upoznatosti s tržištem rada i razinom studija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu
4. Ispitati povezanost očekivanja o zaposlenju studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu s njihovim trenutnim radnim statusom
5. Utvrditi povezanost profesionalnih preferencija s očekivanjima od profesije
6. Ispitati povezanost razloga upisa studija sociologije studenata sociologije FFST-a s njihovim profesionalnim preferencijama i očekivanjima od profesije

U skladu s ciljevima istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

H₁: Postoji povezanost između sociodemografskih i socioekonomskih čimbenika studenata sociologije FFST-a s njihovim profesionalnim preferencijama.

H₂: Postoji povezanost između razine studija s zadovoljstvom studiranja studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu.

H₃: Postoji povezanost između upoznatosti s tržištem rada i razinom studija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu.

H₄: Postoji povezanost očekivanja o zaposlenju studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu s njihovim trenutnim radnim statusom.

H₅: Postoje razlike između studenata koji preferiraju rad izvan struke i u znanstveno istraživačkim ustanovama u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja.

H₆: Postoje razlike između studenata koji su sociologiju upisali zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i na preporuku roditelja u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja.

4.2. Istraživačke metode i uzorak istraživanja

U istraživanju je korištena anketa kao istraživačka metoda provedena putem *online* obrasca, dok je anketni upitnik služio kao mjerni instrument. Istraživanje je provedeno tijekom svibnja 2024. godine, a podaci su obrađeni u statističkom programu SPSS. U istraživanju su sudjelovali studenti prijediplomskog i diplomskog studija sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Ukupan uzorak čini 94 (N=94) sudionika svih pet studijskih godina Odsjeka za sociologiju na Filozofskom fakultetu u Splitu.

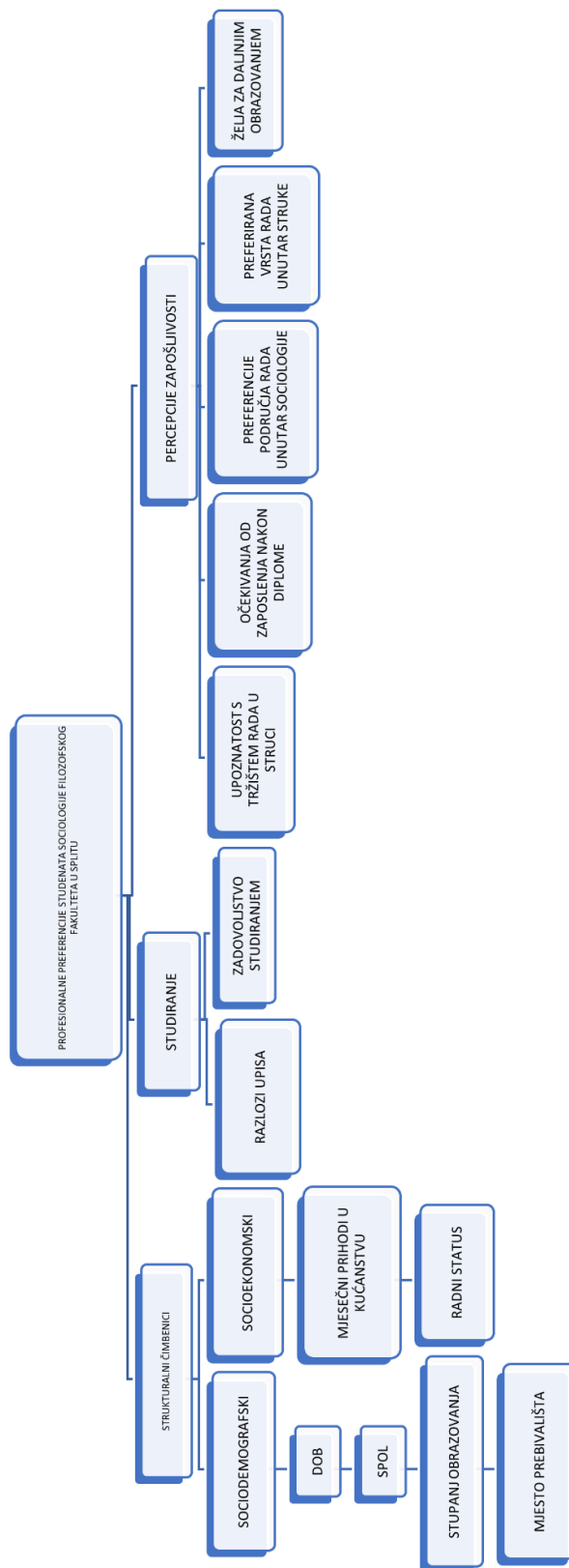
Tablica 1. *Spol ispitanika*

	<i>f</i>	<i>%</i>
muški	15	16,0
ženski	79	84,0
ukupno	94	100,0

Anketni upitnik sadržavao je 13 pitanja od kojih je samo jedno pitanje bilo otvorenog tipa. Prvih šest pitanja odnosila su se na sociodemografska i socioekonomska obilježja sudionika. Naredna pitanja tiču se razloga upisa sociologije, zadovoljstvo studiranjem, upoznatost sa zahtjevima na tržištu rada, očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome, te koja područja sociologije sudionike najviše privlače. Posljednja dva pitanja odnosila su se na preferiranu vrstu rada i zainteresiranost za daljnje obrazovanje nakon završetka trenutnog stupnja obrazovanja.

VARIJABLE		METODOLOŠKA RAZINA	INDIKATORI
strukturalni čimbenici	sociodemografski čimbenici	individualna	spol, dob, stupanj obrazovanja, mjesto prebivališta
	socioekonomski čimbenici	individualna	mjesečni prihodi u kućanstvu, radni status
studiranje		individualna	razlozi upisa, zadovoljstvo studiranjem
percepcije zapošljivosti		individualna	upoznatost s tržištem rada u struci, očekivanja od zaposlenja nakon diplome, preferencije područja rada unutar sociologije, preferirana vrsta rada unutar struke, želja za daljnjim obrazovanjem

Prikaz 1. Operacionalna shema istraživanja

Prikaz 2. Konceptualna shema istraživanja

5. REZULTATI I RASPRAVA

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 94 studenta sociologije svih pet studijskih godina Filozofskog fakulteta u Splitu, od kojih je 16% muškaraca i 84% žena (*vidi Tablicu 1*⁶). Dobna struktura ispitanika podijeljena je u tri skupine (18-21, 21-25, više od 25). Polovina ispitanika (50%) spada u kategoriju između 22-25 godina, dok je 41,5% u dobnoj skupini između 18-21. Najmanji udio čine ispitanici s više od 25 godina (8,5%) (*vidi Tablicu 2*). Prema razini studija, većinu uzorka čine studenti preddiplomskog studija njih 64,9%, dok studenti diplomskog studija čine 35,1% uzorka (*vidi Tablicu 3*). Preciznije gledajući po godinama studija, najveći a ujedno i jednaki udio čine studenti prve godine preddiplomskog i druge godine diplomskog studija sociologije (24,5%). Studenti treće godine preddiplomskog studija čine 23,4% uzorka, dok studenti druge godine preddiplomskog studija (17%). Najmanji udio u uzorku čine studenti prve godine diplomskog studija sa 10,6% (*vidi Tablicu 4*).

Prema mjestu prebivališta najzastupljeniji su ispitanici koji dolaze iz grada (67%). Potom slijede ispitanici sa sela (28,7%) i otoka (4,3%) (*vidi Tablicu 5*). Rezultati prikazuju da je najvećem broju studenata osnovni izvor prihoda studentski posao (44,7%), potom slijedi roditeljski džeparac sa (31,9%) i stipendija (16%). Stalan posao predstavlja izvor prihoda manjem dijelu ispitanika (6,4%). (*vidi Tablicu 6*). Prema radnom statusu, 33% studenata je sezonski zaposleno na puno radno vrijeme, povremeno je zaposleno (26,6), nezaposleno (19,1%). Najmanje ispitanika je zaposleno na dio radnog vremena tijekom cijele godine (13,8%) i puno radno vrijeme tijekom cijele godine (7,4%). (*vidi Tablicu 7*).

Slijedeći dio istraživanja fokusirao se na razloge upisa na studij sociologije, zadovoljstvo studiranjem, upoznatost sa zahtjevima na tržištu rada, očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome, te koja područja sociologije sudionike najviše privlače. Razlozi za upis na studij sociologije uključuju preporuke roditelja ili prijatelja, sklonost društvenim predmetima, nemogućnost upisa na željeni studij, mogućnost brzog pronalaska posla nakon završetka studija te mogućnost zaposlenja na različitim poslovima nakon završetka studija. Većina ispitanika uopće se ne slaže da su studij sociologije upisali na preporuku roditelja (61,7%) i na preporuku prijatelja (51,1%). U potpunosti se slaže 41,5% studenata da su studij sociologije upisali zbog sklonosti prema društvenim predmetima, dok se 34% uopće ne slaže da su studij upisali zbog nemogućnosti upisa na željeni studij. Trećina ispitanika uopće se ne slaže da su studij upisali zbog mogućnosti brzog pronalaska posla, dok se 36,2% studenata slaže da su studij upisali zbog

⁶ Tablice numerirane od 1 do 15 nalaze se u prilogima rada.

možnosti zaposlenja na različitim poslovima nakon završetka studija (*vidi Tablicu 8*). Većina studenata sociologije upisala je studij zbog sklonosti društvenim predmetima i mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima nakon diplome, dok su preporuke roditelja i prijatelja, kao i brzo pronalaženje posla, imali manji utjecaj na njihov izbor.

Zadovoljstvo studiranjem mjerilo se Likertovom ljestvicom od deset stupnjeva – potpuno nezadovoljan/na – potpuno zadovoljan/na. Trećina studenata (37,2%) je izjasnila da je zadovoljna studiranjem na trenutnom fakultetu (*vidi Tablicu 9*). Upoznatost sa zahtjevima na tržištu rada također se mjerila Likertovom ljestvicom od deset stupnjeva – nedovoljna upoznatost – potpuna upoznatost. Četvrtina studenata (20,2%) je izjasnila da je upoznata sa zahtjevima na tržištu rada (*vidi Tablicu 10*). Trećina studenata zadovoljna je studiranjem, dok samo četvrtina smatra da je dovoljno upoznata s zahtjevima tržišta rada.

Sljedeće pitanje odnosilo se na očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome. Naime, 29,8% ispitanika ne može procijeniti hoće li nakon završetka diplome očekivati dobru zaradu, dok se gotovo podjednak broj ispitanika slaže da će imati mogućnost daljnjeg napredovanja (40,4%) i obrazovanja (47,9%) na poslu. Čak 42,6% ispitanika slaže se da će nakon završetka diplome imati fleksibilno radno vrijeme, trećina (35,1%) ih ne može odrediti očekuje li bolji položaj u društvu nakon završetka diplome, dok se 39,4% ispitanika slaže da će nakon završetka diplome imati mogućnost odlaska u inozemstvo. Podjednak udio ispitanika (43,6%) slaže se da će nakon završetka diplome raditi zanimljiv posao sa stalnim izazovima, 35,1% ispitanika ne može procijeniti hoće li osigurati siguran posao nakon studija, dok se 38,3% ispitanika slaže da očekuju ugodne suradnike na poslu nakon završetka diplome. Više od polovine ispitanika (59,6%) slaže se da će nakon završetka diplome sudjelovati u odlučivanju, 44,7% da će imati sposobno rukovodstvo, 31,9% pravednu plaću i 40,4% dobre radne uvjete (*vidi Tablicu 11*). Ispitanici imaju različita očekivanja od zaposlenja nakon diplome, pri čemu najviše očekuju mogućnosti daljnjeg napredovanja i obrazovanja, fleksibilno radno vrijeme, te sudjelovanje u odlučivanju, dok su manje sigurni u prednosti kao što su dobra zarada, siguran posao i pravedna plaća.

Na pitanje o privlačnosti različitih područja sociologije za buduću karijeru, 68,1% ispitanika navelo je da im sociologija sporta nije privlačna, dok 57,4% isto misli o sociologiji politike. Većinu ispitanika privlači sociologija kulture (67%), sociologija žena (66%) i sociologija potrošnje (56,4%). Nasuprot tome, većini ispitanika sociologija obrazovanja (52,1%), okoliša (69,1%), prehrane (73,4%) i roda (61,7%) nije privlačna. Sociologija rada privlači i ne privlači podjednak broj ispitanika (*vidi Tablicu 12.*). Dodatna područja sociologije

koja su ispitanici naveli kao najprivlačnija su sociologija mode (4,3%) i sociologija mladih (4,3%) (*vidi Tablicu 13*).

Kod pitanja o preferiranoj vrsti rada, nešto više od polovice ispitanika (60,6%) preferira rad u znanstveno istraživačkim ustanovama, 57,4% u nevladinim organizacijama, 59,6% u novinarstvu, 68,1% u marketinškim agencijama, 60,6% u državnim ustanovama te 58,5% rad izvan struke. Rad u sustavu obrazovanja ne preferira polovina ispitanika (51,1%) (*vidi Tablicu 14*).

Posljednje pitanje se odnosilo na zainteresiranost za daljnje obrazovanje. Ukupno 51,1% ispitanika izrazilo je zainteresiranost za nastavak obrazovanja odmah nakon završetka trenutnog stupnja, 35,1% izrazilo je zainteresiranost za daljnje obrazovanje ali planiraju odgoditi odluku o tome, 11,7% nije sigurno želi li nastaviti s daljnjim obrazovanjem nakon trenutnog stupnja, dok samo 2,1% nije zainteresirano za nastavak obrazovanja u ovom trenutku (*vidi Tablicu 15*).

Iz dobivenih rezultata vidljivo je da studenti sociologije većinom upisuju studij zbog sklonosti društvenim predmetima i mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima nakon diplome, dok preporuke roditelja i prijatelja imaju puno manji utjecaj. Također, većina studenata od zaposlenja očekuje daljnje napredovanje i obrazovanje, fleksibilno radno vrijeme i sudjelovanje u odlučivanju, s druge strane manje očekuju prednosti poput dobre zarade i sigurnog posla. U vezi s daljnjim obrazovanjem, vidljivo je da većina ispitanika planira nastaviti obrazovanje odmah nakon završetka trenutnog stupnja, dok manji dio namjerava odgoditi odluku o daljnjem obrazovanju. Samo mali postotak ispitanika trenutno nije zainteresiran za nastavak obrazovanja.

U istraživanje se krenulo sa šest hipoteza od kojih je svaka testirana hi kvadrat testom. Prvom hipotezom (H_1) ispitana je povezanost između sociodemografskih i socioekonomskih čimbenika studenata sociologije FFST-a s njihovim profesionalnim preferencijama. Hipoteza je testirana hi kvadrat testom, te je statistički značajna razlika utvrđena kod varijable dob u čestici preferirana vrsta rada u marketinškim agencijama ($X^2 = 9,567$, $df=2$, $p=0,008$) (*vidi Tablicu 1.2*). Statistički značajna razlika utvrđena je i kod varijable prihod u čestici preferirana vrsta rada u novinarstvu ($X^2 = 13,565$, $df=4$, $p=0,009$) (*vidi Tablicu 1.3*). Kod varijabli spol i radni status nije utvrđena statistički značajna razlika ni u jednoj od sedam ponuđenih čestica. S obzirom da se kod varijable dob i prihod statistički značajna razlika javlja samo kod jedne od sedam testiranih čestica, hipotezu H_1 nije moguće u potpunosti potvrditi.

Tablica 1.1. Odnos spola i preferirane vrste rada

PREFERIRANA VRSTA RADA	SPOL		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	0,003	1	0,956
rad u nevladinim organizacijama	0,124	1	0,725
rad u novinarstvu	2,840	1	0,092
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	1,739	1	0,187
rad u marketinškim agencijama	0,537	1	0,464
rad u državnim ustanovama	1,205	1	0,272
rad izvan struke	0,197	1	0,657

Tablica 1.2. Odnos dobi i preferirane vrste rada

PREFERIRANA VRSTA RADA	DOB		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	1,006	2	0,605
rad u nevladinim organizacijama	0,208	2	0,901
rad u novinarstvu	0,399	2	0,819
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	0,210	2	0,901
rad u marketinškim agencijama	9,567	2	0,008
rad u državnim ustanovama	4,654	2	0,098
rad izvan struke	1,103	2	0,576

Tablica 1.3. Odnos prihoda i preferirane vrste rada

PREFERIRANA VRSTA RADA	PRIHOD		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	3,902	4	0,419
rad u nevladinim organizacijama	2,621	4	0,623
rad u novinarstvu	13,565	4	0,009
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	6,094	4	0,192
rad u marketinškim agencijama	4,873	4	0,301
rad u državnim ustanovama	5,838	4	0,212
rad izvan struke	5,768	4	0,217

Tablica 1.4. Odnos radnog statusa i preferirane vrste rada

PREFERIRANA VRSTA RADA	RADNI STATUS		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	7,216	4	0,125
rad u nevladinim organizacijama	6,704	4	0,152
rad u novinarstvu	4,909	4	0,297
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	3,006	4	0,557
rad u marketinškim agencijama	3,101	4	0,541
rad u državnim ustanovama	2,106	4	0,716
rad izvan struke	7,830	4	0,098

Druga hipoteza (H_2) koja glasi *Postoji povezanost između razine studija s zadovoljstvom studiranja studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu* testirana je također hi kvadrat testom. Ova hipoteza nije potvrđena ($X^2=0,014$, $df=1$, $p=0,907$), odnosno ne postoji statistički značajna razlika između razine studija i zadovoljstva studenata i studentica studiranjem (*vidi Tablicu 2.1*).

Tablica 2.1. Odnos razine studija i zadovoljstva studiranja

ZADOVOLJSTVO STUDIRANJEM	RAZINA STUDIJA		
	X^2	df	p
	0,014	1	0,907

Treća hipoteza (H_3) koja glasi *Postoji povezanost između upoznatosti s tržištem rada i razinom studija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu* testirana je hi kvadrat testom. Ova hipoteza također nije potvrđena ($X^2=2,159$, $df=1$, $p=0,142$), odnosno ne postoji statistički značajna razlika između razine studija te upoznatosti studenata i studentica s tržištem rada (*vidi Tablicu 3.1*).

Tablica 3.1. Odnos razine studija i upoznatosti s tržištem rada

UPOZNATOST S TRŽIŠTEM RADA	RAZINA STUDIJA		
	X^2	df	p
	2,159	1	0,142

Četvrta hipoteza (H_4) testirala je *postoji li povezanost očekivanja o zaposlenju studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu s njihovim trenutnim radnim statusom*. Uz provedeni hi kvadrat test ova hipoteza nije potvrđena ni u jednoj od četrnaest ponuđenih čestica, odnosno ne postoje razlike između ispitanika različitog radnog statusa u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja (*vidi Tablicu 4.1*).

Tablica 4.1. Odnos očekivanja od zaposlenja i radni status

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	RADNI STATUS		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	14,205	16	0,583
mogućnost napredovanja na poslu	19,911	16	0,224
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	14,030	16	0,597
fleksibilno radno vrijeme	15,852	16	0,463
bolji položaj u društvu	14,793	16	0,540
mogućnost odlaska u inozemstvo	14,148	16	0,588
stalni izazovi	18,503	16	0,295
zanimljivost posla	12,197	16	0,730
sigurnost posla	20,694	16	0,191
ugodni suradnici	14,922	16	0,530
sudjelovanje u odlučivanju	19,154	16	0,261
spodobno rukovodstvo	12,430	16	0,714
pravedna plaća	24,191	16	0,085
dobri radni uvjeti	24,342	16	0,082

Petom hipotezom (H_5) nastojalo se utvrditi postoje li razlike između studenata koji preferiraju rad izvan struke i u znanstveno istraživačkim ustanovama u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja. Hipoteza je testirana hi kvadrat testom, te je statistički značajna razlika utvrđena kod varijable rad izvan struke u četiri od četrnaest čestica, dok je kod varijable znanstveno istraživačke ustanove utvrđena razlika u jednoj od četrnaest čestica. Čestice u kojima je utvrđena statistički značajna razlika su ugodni suradnici ($X^2=12,600$, $df=4$, $p=0,013$), sudjelovanje u odlučivanju ($X^2=14,292$, $df=4$, $p=0,006$), sposobno rukovodstvo ($X^2=9,509$, $df=4$, $p=0,050$) i dobri radni uvjeti ($X^2=10,907$, $df=4$, $p=0,028$) (vidi Tablicu 5.1). Kod varijable znanstveno istraživačke ustanove čestica fleksibilno radno vrijeme pokazuje statistički značajnu razliku ($X^2=13,696$, $df=4$, $p=0,008$) (vidi Tablicu 5.2). Prema navedenim rezultatima, hipoteza H_5 djelomično se prihvaća, odnosno možemo zaključiti kako postoje specifične razlike u očekivanjima od zaposlenja između studenata koji preferiraju rad izvan struke i onih koji preferiraju rad u znanstveno-istraživačkim ustanovama.

Tablica 5.1. Odnos rada izvan struke i očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	RAD IZVAN STRUKE		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	5,708	4	0,222
mogućnost napredovanja na poslu	6,428	4	0,169
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	6,402	4	0,171
fleksibilno radno vrijeme	3,628	4	0,459
bolji položaj u društvu	6,242	4	0,182
mogućnost odlaska u inozemstvo	3,561	4	0,469
stalni izazovi	5,713	4	0,222
zanimljivost posla	7,807	4	0,099
sigurnost posla	2,080	4	0,721

ugodni suradnici	12,600	4	0,013
sudjelovanje u odlučivanju	14,292	4	0,006
sposobno rukovodstvo	9,509	4	0,050
pravedna plaća	5,678	4	0,225
dobri radni uvjeti	10,907	4	0,028

Tablica 5.2. Odnos znanstveno istraživačkih ustanova i očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	ZNAJSTVENO ISTRAŽIVAČKE USTANOVE		
	X^2	df	p
dobra zarada	2,626	4	0,622
mogućnost napredovanja na poslu	2,436	4	0,656
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	3,113	4	0,539
fleksibilno radno vrijeme	13,696	4	0,008
bolji položaj u društvu	2,793	4	0,593
mogućnost odlaska u inozemstvo	3,065	4	0,547
stalni izazovi	3,328	4	0,505
zanimljivost posla	1,490	4	0,828
sigurnost posla	3,970	4	0,410
ugodni suradnici	1,421	4	0,841
sudjelovanje u odlučivanju	2,509	4	0,643
sposobno rukovodstvo	0,308	4	0,989
pravedna plaća	1,564	4	0,815
dobri radni uvjeti	2,020	4	0,732

Šesta hipoteza (H_6) ispitivana je postojanost razlika između studenata koji su sociologiju upisali zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i na preporuku roditelja u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja te je i ova hipoteza testirana hi kvadrat testom. Statistički značajna razlika utvrđena je kod varijable mogućnost zaposlenja na različitim poslovima u osam od četrnaest čestica, dok je kod varijable preporuka roditelja utvrđena razlika u jednoj od četrnaest čestica. Čestice u kojima je utvrđena statistički značajna razlika je dobra zarada ($X^2 = 43,892$, $df=16$, $p<0,001$), mogućnost obrazovanja u sklopu posla ($X^2 = 33,412$, $df=16$, $p=0,007$), fleksibilno radno vrijeme ($X^2 = 36,600$, $df=16$, $p=0,007$), zanimljivost posla ($X^2 = 27,476$, $df=16$, $p=0,036$), ugodni suradnici ($X^2 = 39,532$, $df=16$, $p<0,001$), sudjelovanje u odlučivanju ($X^2 = 38,129$, $df=16$, $p=0,001$), sposobno rukovodstvo ($X^2 = 38,920$, $df=16$, $p=0,001$), dobri radni uvjeti ($X^2 = 29,695$, $df=16$, $p=0,020$) (vidi Tablicu 6.1). Kod varijable preporuka roditelja čestica bolji položaj u društvu pokazuje statistički značajnu razliku ($X^2 = 16,915$ $df=8$, $p=0,031$) (vidi Tablicu 6.2). Ovom hipotezom zaključujemo da su očekivanja od zaposlenja značajno različita između studenata koji su sociologiju upisali zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i onih koji su je upisali na preporuku roditelja. Shodno prikazanim rezultatima, hipoteza H_6 djelomično se prihvaća.

Tablica 6.1. Odnos mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	MOGUĆNOST ZAPOSLENJA NA RAZLIČITIM POSLOVIMA		
	X^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	43,892	16	<0,001
mogućnost napredovanja na poslu	23,452	16	0,102
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	33,412	16	0,007
fleksibilno radno vrijeme	36,600	16	0,002
bolji položaj u društvu	18,568	16	0,292
mogućnost odlaska u inozemstvo	20,453	16	0,201
stalni izazovi	18,829	16	0,278
zanimljivost posla	27,476	16	0,036
sigurnost posla	23,700	16	0,096
ugodni suradnici	39,532	16	<0,001
sudjelovanje u odlučivanju	38,129	16	0,001
sposobno rukovodstvo	38,920	16	0,001
pravedna plaća	25,384	16	0,063
dobri radni uvjeti	29,695	16	0,020

Tablica 6.2. Odnos preporuke roditelja i očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	PREPORUKA RODITELJA		
	X^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	14,273	8	0,075
mogućnost napredovanja na poslu	6,408	8	0,602
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	9,262	8	0,321
fleksibilno radno vrijeme	5,977	8	0,650
bolji položaj u društvu	16,915	8	0,031
mogućnost odlaska u inozemstvo	13,223	8	0,104
stalni izazovi	7,616	8	0,472
zanimljivost posla	5,153	8	0,741
sigurnost posla	4,820	8	0,777
ugodni suradnici	5,819	8	0,668
sudjelovanje u odlučivanju	7,213	8	0,514
sposobno rukovodstvo	8,943	8	0,347
pravedna plaća	7,182	8	0,517
dobri radni uvjeti	6,383	8	0,604

ZAKLJUČAK

Obrazovanje je bitan faktor koji povećava zapošljivost radne snage, stoga su visokoobrazovane osobe manje podložne riziku od nezaposlenosti za razliku od osoba sa nižim obrazovanjem. Zapošljivost visokoobrazovane osobe uvelike ovisi o području studija. U protekla tri desetljeća u Hrvatskoj vidljiv je trend porasta studijskih programa u humanističkim i društvenim znanostima, gdje su troškovi studiranja ujedno i najmanji. S druge strane, broj studenata u biotehničkim znanostima opada. Događa se da područja u kojima postoji velika potražnja za visokoobrazovnim stručnjacima primaju manji broj studenata za razliku od fakulteta za kojima je ta potražnja manja, a upisna kvota veća. Drugim riječima, upisna politika u Republici Hrvatskoj nije usklađena s potrebama na tržištu rada, što rezultira nižim stopama zaposlenja za određena zanimanja. Kako bi se poboljšala povezanost obrazovnog sustava i tržišta rada potrebno je prilagoditi nastavne programe s potrebama gospodarstva.

Zanimanje ili profesija pruža uvid u društveni status i obrazovanje pojedinca. Dok su neke profesije lako prepoznatljive, druge poput sociologije se još uvijek bolje za društvenu afirmaciju i priznatost u javnom diskursu. Prepoznatljivost određene profesije često ovisi o tome koliko je ta profesija izravno korisna pojedincu, pa tako može biti potpuno neprimjetna nekim nerazvijenim društvima, dok je u onim naprednim priznata. Sociolozi imaju mogućnost zaposlenja na više različitih poslova, što ih razlikuje od drugih profesija. Stoga se sociolozi najviše zapošljavaju u znanstvenim organizacijama, obrazovnim ustanovama, proizvodnim i političkim institucijama.

Upravo s ciljem ispitivanja profesionalnih preferencija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu, tijekom svibnja 2024. provedeno je istraživanje metodom anketnog upitnika. Uzorak ispitanika činilo je 94 studenta sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu, od kojih su najzastupljeniji studenti preddiplomskog studija u dobi od 22-25 godina. Glavni razlozi za upis na studij sociologije su sklonost prema društvenim predmetima i mogućnost zaposlenja na različitim poslovima nakon diplome. Rezultati pokazuju na različita očekivanja studenata u vezi s budućim zaposlenjem, pri čemu najviše preferiraju mogućnosti daljnjeg napredovanja i obrazovanja na poslu, kao i fleksibilno radno vrijeme te sudjelovanje u odlučivanju. Međutim, manje su sigurni u ostvarenje prednosti poput dobre zarade, sigurnog zaposlenja i pravedne plaće, što ukazuje na određenu neizvjesnost vezanu uz tržište rada u struci.

Statistički značajna razlika utvrđena je kod varijabli dob u čestici preferirana vrsta rada u marketinškim agencijama ($X^2=9,567$, $df=2$, $p=0,008$), i varijabli prihod u čestici preferirana

vrsta rada u novinarstvu ($X^2=13,565$, $df=4$, $p=0,009$). Budući da je razlika zabilježena u samo dvije čestice, prva hipoteza se odbacuje. Kod narednih hipoteza koje ispituju povezanost razine studija s zadovoljstvom studiranja ($X^2=0,014$, $df=1$, $p=0,907$), povezanost razine studija s upoznatošću s tržištem rada ($X^2=2,159$, $df=1$, $p=0,142$), kao i kod povezanosti očekivanja o zaposlenju s trenutnim radnim statusom statistički značajna razlika također nije potvrđena. Peta hipoteza djelomično je prihvaćena jer su pronađene statistički značajne razlike u očekivanjima studenata. Razlike su utvrđene kod čestica poput ugodnih suradnika, sudjelovanja u odlučivanju, sposobnog rukovodstva, dobrih radnih uvjeta kod studenata koji preferiraju rad izvan struke, dok je kod onih koji žele raditi u znanstveno-istraživačkim ustanovama značajna razlika zabilježena samo kod fleksibilnog radnog vremena. Šesta hipoteza također je djelomično prihvaćena, jer su utvrđene razlike u očekivanjima između studenata koji su upisali sociologiju zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i onih koji su to učinili na preporuku roditelja. Može se zaključiti kako postoje određene razlike u očekivanjima od zaposlenja između studenata koji preferiraju rad izvan svoje struke i onih koji teže radu u znanstveno-istraživačkim institucijama, te se ta očekivanja također značajno razlikuju između studenata koji su sociologiju upisali zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i onih koji su je odabrali na temelju preporuke roditelja.

Podizanje svijesti o ulozi sociologije kroz istraživanje profesionalnih preferencija studenata vrlo je važno za unapređenje same struke. Ovakva istraživanja mogu osvijetliti kako studenti percipiraju svoju buduću ulogu u društvu. Bolje razumijevanje tih percepcija može pomoći u oblikovanju obrazovnih programa koji odgovaraju stvarnim potrebama tržišta rada i društvenim izazovima. Studenti sociologije osim teorijskih znanja, trebaju razvijati vještine koje su izravno primjenjive u stvarnim radnim okruženjima. Istraživanje profesionalnih preferencija studenata sociologije može otkriti koliko su studenti svjesni trenutnih potreba i trendova na tržištu rada, te u kojoj mjeri njihovi karijerni ciljevi odgovaraju tim zahtjevima.

LITERATURA

1. Babić, Z., Matković, T., Šošić, V. (2006) Strukturne promjene visokog obrazovanja i ishodi na tržištu rada. *Privredna Kretanja i Ekonomska Politika*, 16(108): 26–65.
2. Bečić, M. (2013) Obrazovna neusklađenost na tržištu rada: preobrazovanost i njezine implikacije. *Ekonomski vjesnik*, XXVI(2), 621-635.
3. Bejaković, P. (2006) Uloga obrazovnog sustava u postizanju zapošljivosti i konkurentnosti radne snage u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 15(83): 401-425.
4. Božiković, N. (2021) Tržište rada u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 42(1): 91-109.
5. Ilišin, V. (2014) Uvod u istraživanje hrvatskih studenata, U: Ilišin, V. (ur.) *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 11-25.
6. Ilišin, V., Potočnik, D. (2008) Profesionalne i životne aspiracije studenata Zagrebačkoga sveučilišta. *Sociologija i prostor*, 46(3-4): 285-309.
7. Mazalin, K., Parmač Kovačić, M. (2016) Odrednice percipirane zapošljivosti studenata. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 24(4): 509-529.
8. Potočnik, D. (2014.) Profesionalne aspiracije i svijet rada u očima studenata, U: Ilišin V. (ur.) *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 133-168.
9. Rutkowski, J. (2003) Analiza i prijedlozi poboljšanja tržišta rada u Hrvatskoj. *Financijska teorija i praksa*, 27(4): 495-513.
10. Štulhofer, A., Murati, T. (1993) Kakvu nam je sociologiju željeti: budućnost naše profesije kako je sami vidimo. *Revija za sociologiju*, 24(3-4): 203-212.
11. Švarc, J. (2011) Hrvatska u gospodarstvu znanja – o čemu govorimo?. *Društvena istraživanja*, 20 (4 (114)): 919-942.
12. Tomić-Koludrovć, I. (2009) Pogled u budućnost: sociologija kao multiparadigmatska, refleksivna i javna znanost. *Revija za sociologiju*, 40(3-4): 139-181.
13. Županov, J., Šporer, Ž. (1984) Profesija sociolog. *Revija za sociologiju*, 14(1-2): 11-46.
14. Županov, J., Šporer, Ž. (1985) Sociologija na raskršću. *Revija za sociologiju*, 15(1-2): 53-65.

Internet izvori:

Državni zavod za statistiku (<https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58225>); pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Analiza istraživanja zapošljivosti diplomiranih studenata 2020. godine (www.azvo.hr/wp-azvo-files/uploads/2021/04/Analiza_istrazivanja_zaposljivosti_diplomiranih_studenata_2020._godine.pdf); pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Youtube (<https://youtu.be/QvKm-iDGFRc?si=D2V2ufy0OMewJWGm>); pristupljeno: 16. srpnja 2024.

MOZVAG (<https://mozvag.srce.hr/preglednik/>); pristupljeno: 17. srpnja 2024.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>); pristupljeno: 22. srpnja 2024.

METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA

Anketni upitnik

Poštovani/e,

Molim Vas za sudjelovanje u istraživanju koje provodi studentica prijediplomskog studija Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu u svrhu izrade završnog rada. Cilj istraživanja je ispitati profesionalne preferencije studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Vaše sudjelovanje je dobrovoljno i anonimno te će dobiveni podaci biti korišteni isključivo u istraživačke i znanstvene svrhe. Od sudjelovanja možete odustati u bilo kojem trenutku. Ukoliko imate dodatna pitanja možete me kontaktirati putem email adrese.

Hvala Vam na sudjelovanju!

1. Spol:	2. Dob:
1. muški	1. 18-21
2. ženski	2. 22-25
	3. više od 25
3. Koja ste godina studija:	4. Mjesto prebivališta:
1. 1. godina preddiplomskog studija	1. grad
2. 2. godina preddiplomskog studija	2. selo
3. 3. godina preddiplomskog studija	3. otok
4. 1. godina diplomskog studija	4. inozemstvo
5. 2. godina diplomskog studija	
5. Koji je Vaš osnovni izvor prihoda:	6. Radni status:
1. stipendija	1. zaposlen/a na puno radno vrijeme tijekom cijele godine
2. roditeljski džeparac	2. sezonski zaposlen/a na puno radno vrijeme
3. studentski posao	3. zaposlen/a na dio radnog vremena tijekom cijele godine (skraćeno radno vrijeme)
4. stalan posao	4. povremeno zaposlen/a
5. socijalna primanja	5. nisam zaposlen/a
6. nešto drugo (navedite što):
_____	

7. Sociologiju sam upisao/la	uopće se ne slažem(1)	ne slažem se (2)	ni se slažem/ni se ne slažem (3)	slažem se (4)	u potpunosti se slažem (5)
1. na preporuku roditelja					
2. na preporuku prijatelja					
3. zbog sklonosti društvenim predmetima					
4. zbog nemogućnosti upisa na željeni studij					
5. zbog mogućnosti brzog pronalaska posla nakon završetka studija					
6. zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima nakon završetka studija					

8. Koliko ste zadovoljni svojim iskustvom studiranja na trenutnom fakultetu? Molimo Vas da ocijenite zadovoljstvo na skali od 1 do 10, pri čemu 1 označava potpuno nezadovoljstvo, a 10 potpuno zadovoljstvo.

potpuno nezadovoljan/na

potpuno zadovoljan/na

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Na skali od 1 do 10 koliko ste dobro upoznati sa zahtjevima na tržištu rada u vašoj struci? Molimo Vas da ocijenite svoju upoznatost, pri čemu 1 označava nedovoljnu upoznatost, a 10 potpunu upoznatost.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

nedovoljna upoznatost

potpuna upoznatost

10. Koja su vaša očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome?	uopće se ne slažem (1)	ne slažem se (2)	nitko se slažem/nitko se ne slažem (3)	slažem se (4)	u potpunosti se slažem (5)
1. dobra zarada					
2. mogućnost napredovanja na poslu					
3. mogućnost obrazovanja u sklopu posla					
4. fleksibilno radno vrijeme					
5. bolji položaj u društvu					
6. mogućnost odlaska u inozemstvo					
7. stalni izazovi					
8. zanimljivost posla					
9. sigurnost posla					
10. ugodni suradnici					
11. sudjelovanje u odlučivanju					
12. sposobno rukovodstvo					
13. pravedna plaća					
14. dobri radni uvjeti					

11. Koje područje sociologije vas najviše privlači za buduću karijeru?	ne (1)	da (2)
1. sociologija sporta		
2. sociologija politike		
3. sociologija kulture		
4. sociologija žena		
5. sociologija obrazovanja		
6. sociologija okoliša		
7. sociologija prehrane		
8. sociologija potrošnje		
9. sociologija rada		
10. sociologija roda		
11. nešto drugo		

11.1. Ako Vas najviše privlači neko drugo područje sociologije za buduću karijeru, molimo Vas navedite koje: _____

12. Nakon završetka studija koja bi bila vaša preferirana vrsta rada?	ne (1)	da (2)
1. znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)		
2. rad u nevladinim organizacijama		
3. rad u novinarstvu		
4. rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)		
5. rad u marketinškim agencijama		
6. rad u državnim ustanovama		
7. rad izvan struke		

13. Koliko ste zainteresirani za daljnje obrazovanje nakon završetka trenutnog stupnja obrazovanja? Molimo vas da odgovorite na sljedeće pitanje odabirući odgovarajuću opciju.

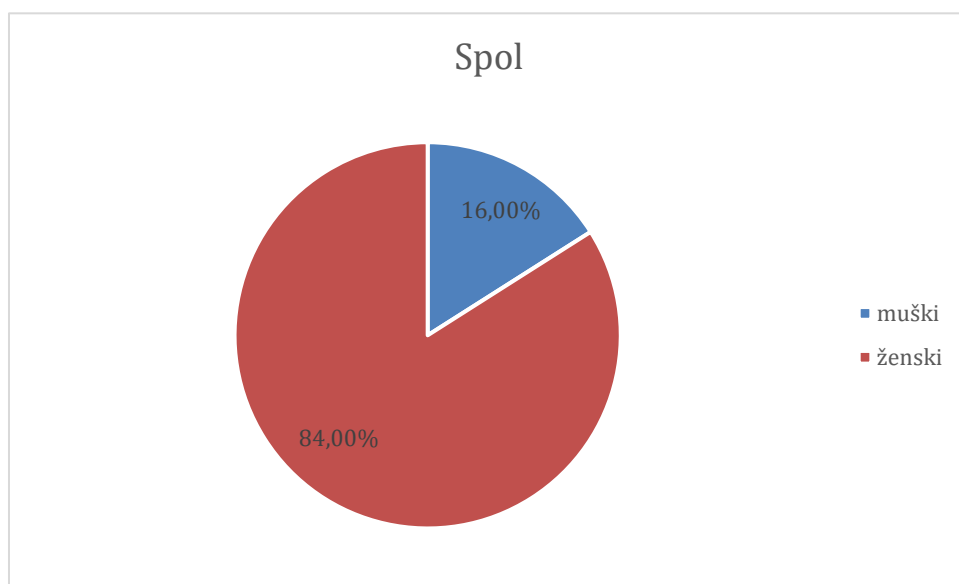
1. Zainteresiran/a sam za daljnje obrazovanje i planiram nastaviti svoje obrazovanje odmah nakon završetka trenutnog stupnja
2. Zainteresiran/a sam za daljnje obrazovanje, ali planiram odgoditi odluku o tome
3. Nisam siguran/a želim li nastaviti s daljnjim obrazovanjem nakon trenutnog stupnja
4. Nisam zainteresiran/a za daljnje obrazovanje u ovom trenutku

Tablični i grafički prikazi

Tablica 1. Spol ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
muški	15	16,0
ženski	79	84,0
ukupno	94	100,0

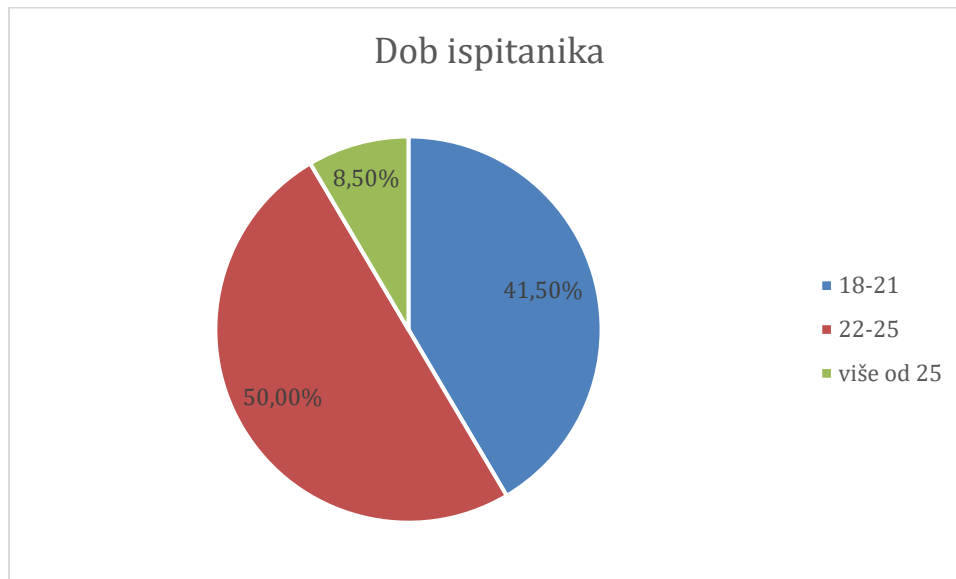
Grafički prikaz 1. Spol sudionika

Tablica 2. Dob ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
18-21	39	41,5
22-25	47	50,0
više od 25	8	8,5
ukupno	94	100,0

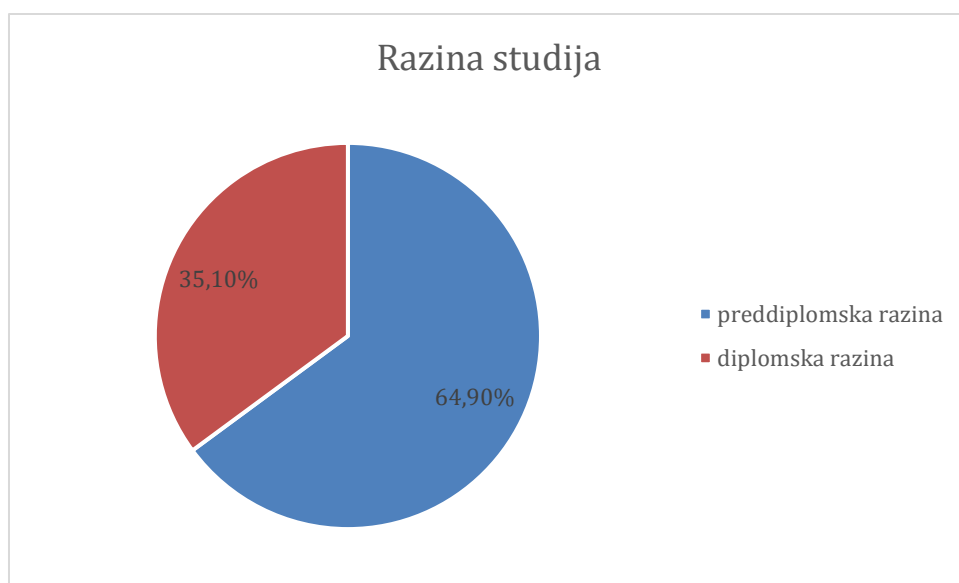
Grafički prikaz 2. Dob ispitanika

Tablica 3. Razina studija

	<i>f</i>	<i>%</i>
preddiplomska razina	61	64,9
diplomska razina	33	35,1
ukupno	94	100,0

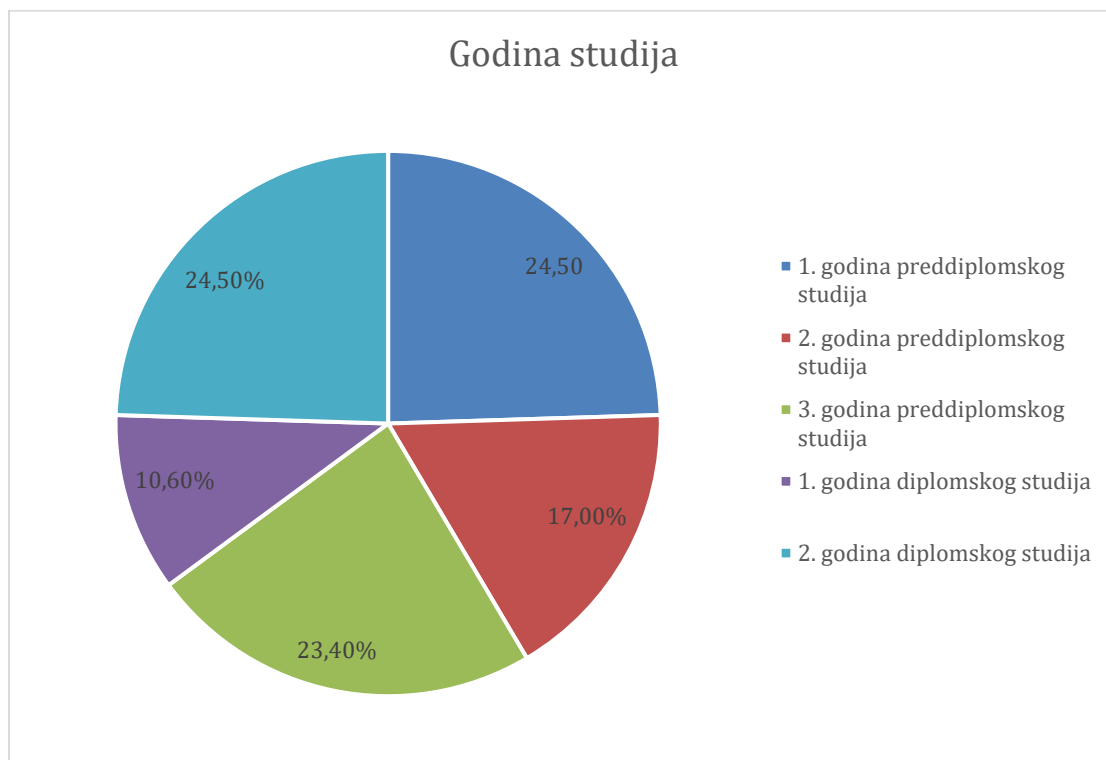
Grafički prikaz 3. Razina studija

Tablica 4. Godina studija

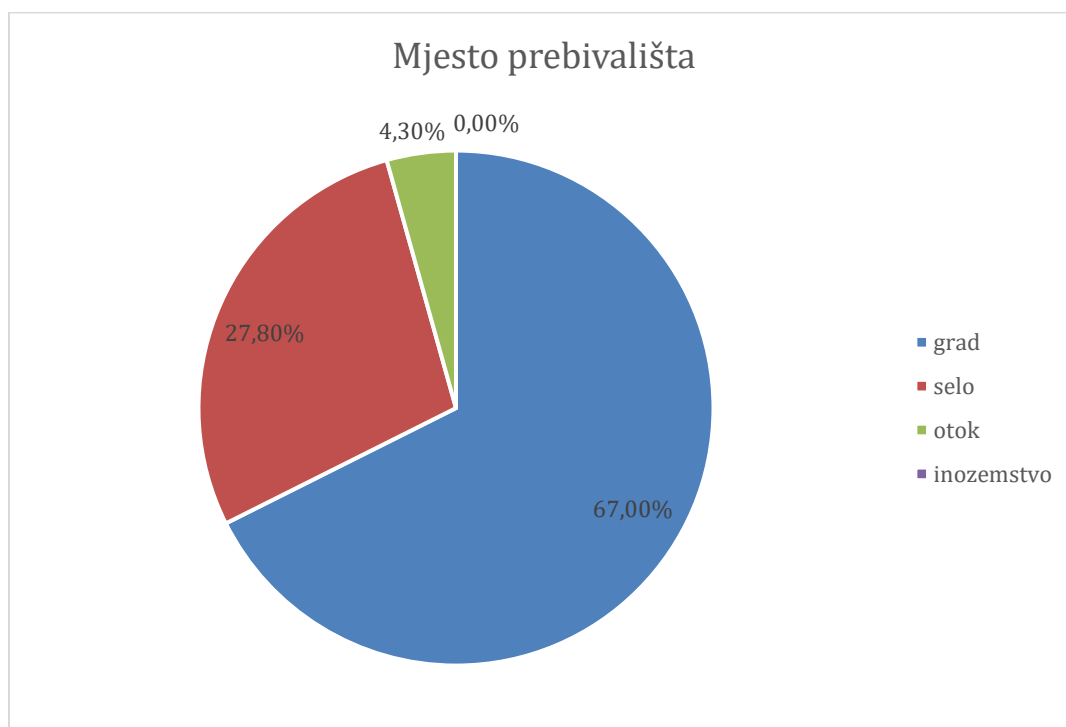
	<i>f</i>	<i>%</i>
1. godina preddiplomskog studija	23	24,5
2. godina preddiplomskog studija	16	17,0
3. godina preddiplomskog studija	22	23,4
1. godina diplomskog studija	10	10,6
2. godina diplomskog studija	23	24,5
ukupno	94	100,0

Grafički prikaz 4. Godina studija

Tablica 5. Mjesto prebivališta	<i>f</i>	%
grad	63	67,0
selo	27	28,7
otok	4	4,3
inozemstvo	0	0,0
ukupno	94	100,0

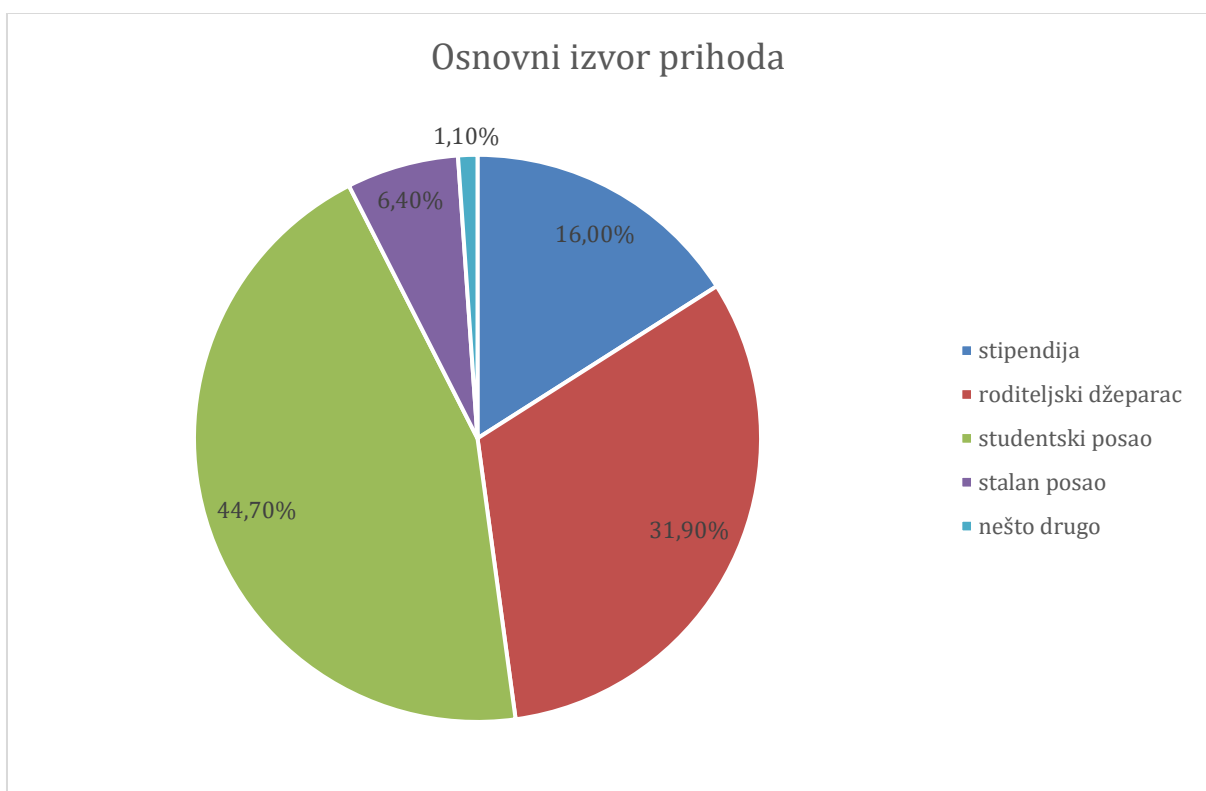
Grafički prikaz 5. Mjesto prebivališta

Tablica 6. Osnovni izvor prihoda

	<i>f</i>	<i>%</i>
stipendija	15	16,0
roditeljski džeparac	30	31,9
studentski posao	42	44,7
stalan posao	6	6,4
nešto drugo	1	1,1
ukupno	94	100,0

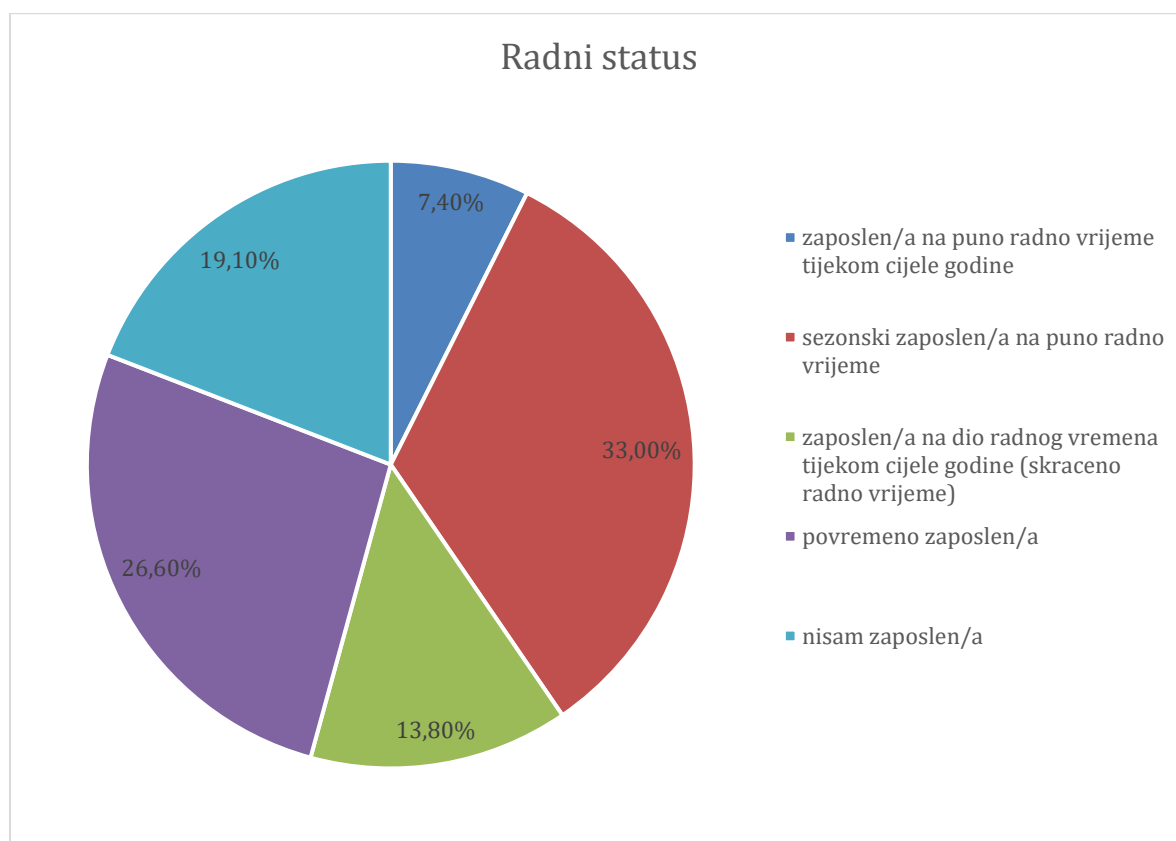
Grafički prikaz 6. Osnovni izvor prihoda

Tablica 7. Radni status

	<i>f</i>	<i>%</i>
zaposlen/a na puno radno vrijeme tijekom cijele godine	7	7,4
sezonski zaposlen/a na puno radno vrijeme	31	33,0
zaposlen/a na dio radnog vremena tijekom cijele godine (skraceno radno vrijeme)	13	13,8
povremeno zaposlen/a	25	26,6
nisam zaposlen/a	18	19,1
ukupno	94	100,0

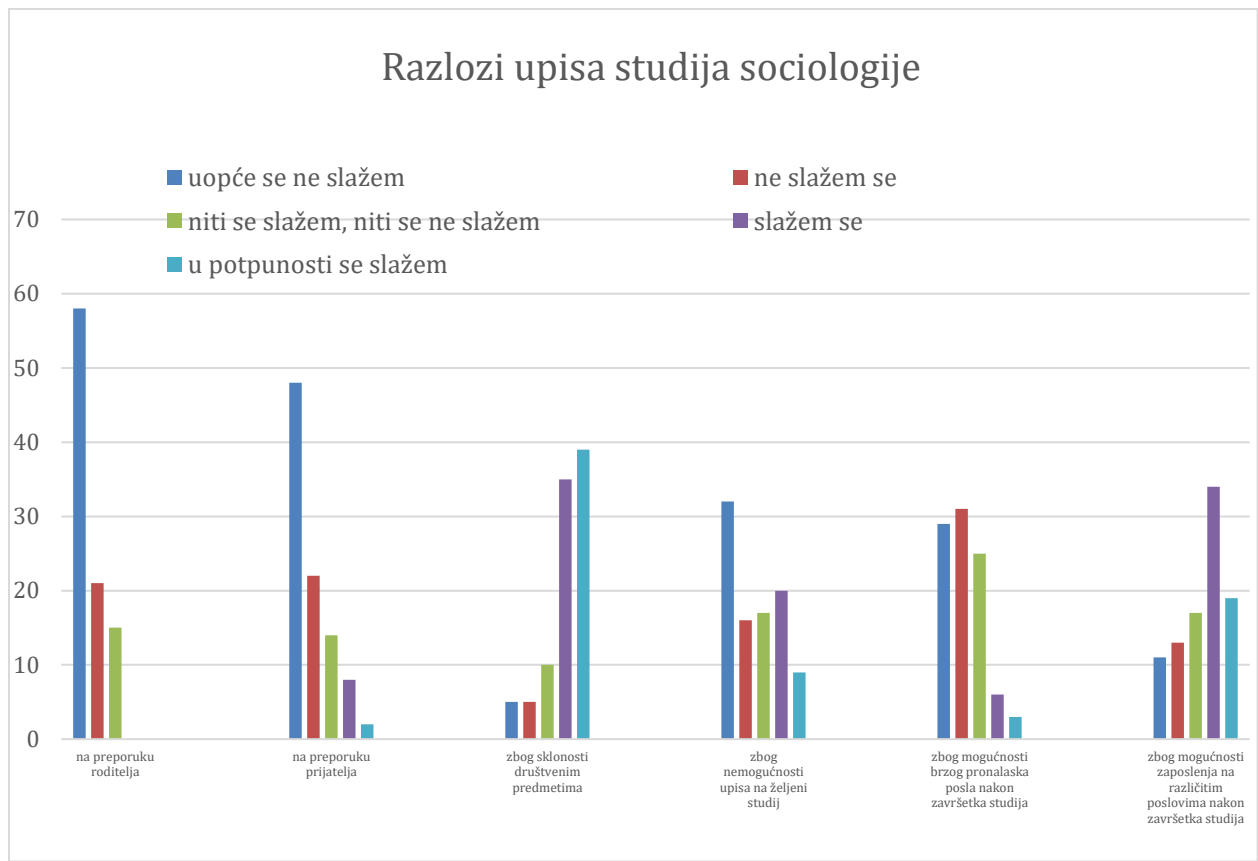
Grafički prikaz 7. Radni status

Tablica 8. Razlozi upisa na studij sociologije

		uopće se ne slažem	ne slažem se	niti se slažem, niti se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem	ukupno
na preporuku roditelja	<i>f</i>	58	21	15	0	0	94
	%	61,7	22,3	16,0	0,0	0,0	100,0
na preporuku prijatelja	<i>f</i>	48	22	14	8	2	94
	%	51,1	23,4	14,9	8,5	2,1	100,0
zbog sklonosti društvenim predmetima	<i>f</i>	5	5	10	35	39	94
	%	5,3	5,3	10,6	37,2	41,5	100,0
zbog nemogućnosti upisa na željeni studij	<i>f</i>	32	16	17	20	9	94
	%	34,0	17,0	18,1	21,3	9,6	100,0
zbog mogućnosti brzog pronalaska posla nakon završetka studija	<i>f</i>	29	31	25	6	3	94
	%	30,9	33,0	26,6	6,4	3,2	100,0
zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima nakon završetka studija	<i>f</i>	11	13	17	34	19	94
	%	11,7	13,8	18,1	36,2	20,2	100,0

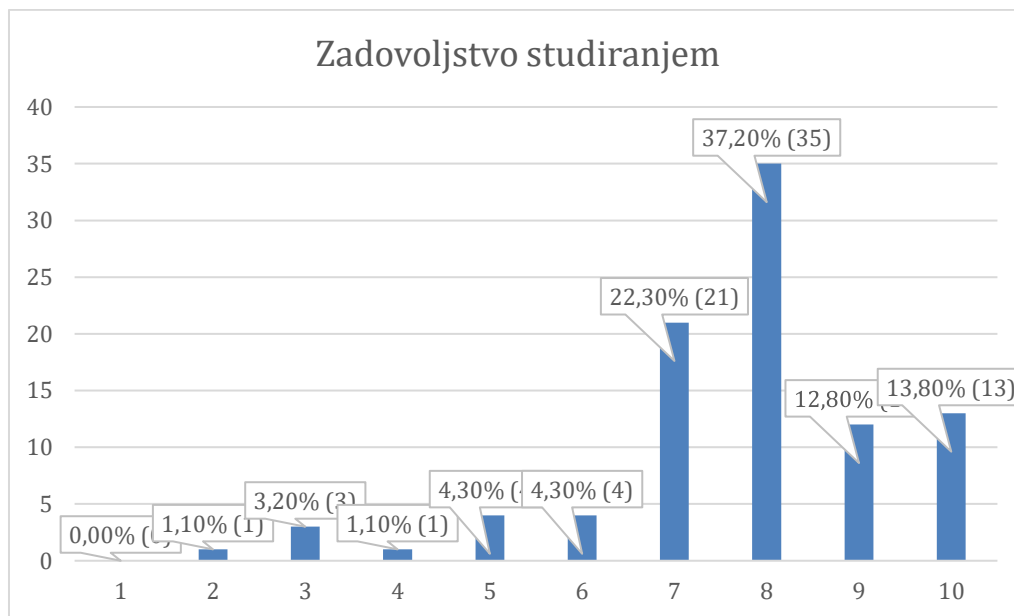
Grafički prikaz 8. Razlozi upisa studija sociologije

Tablica 9. Zadovoljstvo studiranjem

	<i>f</i>	<i>%</i>
1	0	0
2	1	1,1
3	3	3,2
4	1	1,1
5	4	4,3
6	4	4,3
7	21	22,3
8	35	37,2
9	12	12,8
10	13	13,8
ukupno	94	100,0

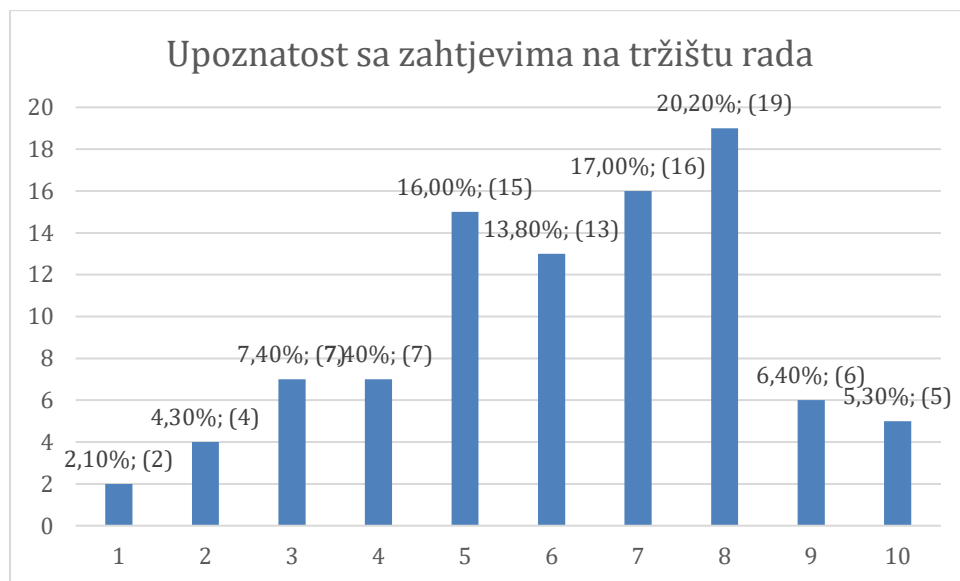
Grafički prikaz 9. Zadovoljstvo studiranjem

Tablica 10. Upoznatost sa zahtjevima na tržištu rada

	<i>f</i>	%
1	2	2,1
2	4	4,3
3	7	7,4
4	7	7,4
5	15	16,0
6	13	13,8
7	16	17,0
8	19	20,2
9	6	6,4
10	5	5,3
ukupno	94	100,0

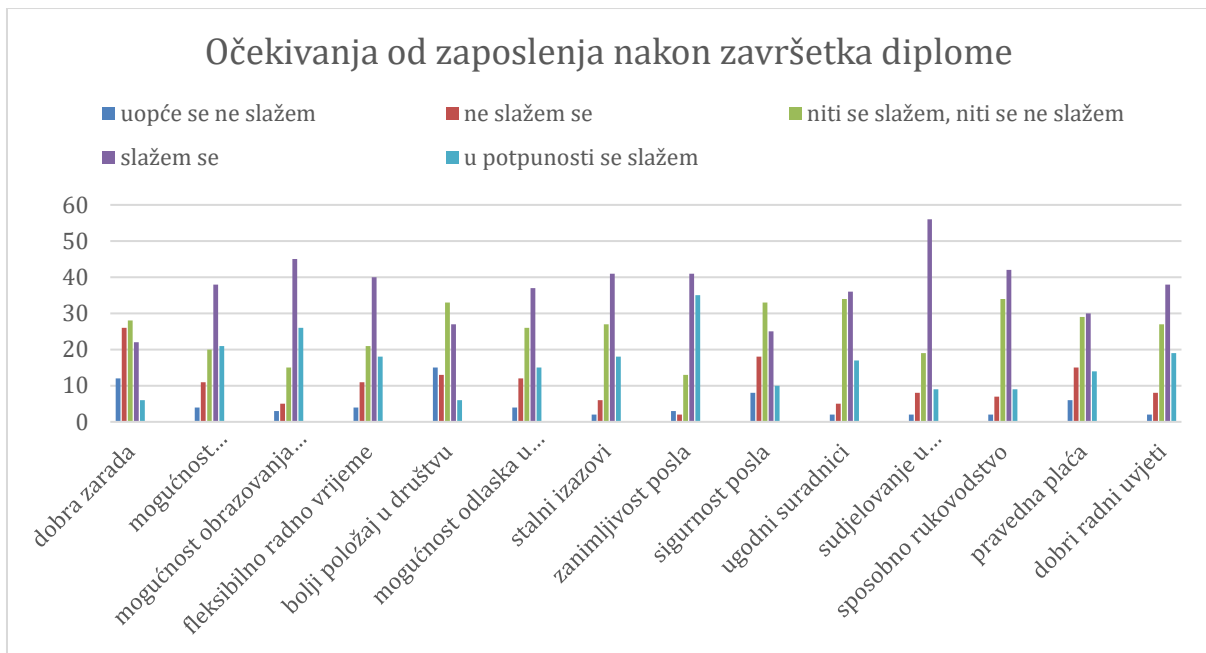
Grafički prikaz 10. Upoznatost sa zahtjevima na tržištu rada

Tablica 11. Očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome

		uopće se ne slažem	ne slažem se	nit se slažem, niti se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem	ukupno
dobra zarada	<i>f</i>	12	26	28	22	6	94
	%	12,8	27,7	29,8	23,4	6,4	100,0
mogućnost napredovanja na poslu	<i>f</i>	4	11	20	38	21	94
	%	4,3	11,7	21,3	40,4	22,3	100,0
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	<i>f</i>	3	5	15	45	26	94
	%	3,2	5,3	16,0	47,9	27,7	100,0
fleksibilno radno vrijeme	<i>f</i>	4	11	21	40	18	94
	%	4,3	11,7	22,3	42,6	19,1	100,0
bolji položaj u društvu	<i>f</i>	15	13	33	27	6	94
	%	16,0	13,8	35,1	28,7	6,4	100,0
mogućnost odlaska u inozemstvo	<i>f</i>	4	12	26	37	15	94
	%	4,3	12,8	27,7	39,4	16,0	100,0
stalni izazovi	<i>f</i>	2	6	27	41	18	94
	%	2,1	6,4	28,7	43,6	19,1	100,0
zanimljivost posla	<i>f</i>	3	2	13	41	35	94
	%	3,2	2,1	13,8	43,6	37,2	100,0
sigurnost posla	<i>f</i>	8	18	33	25	10	94
	%	8,5	19,1	35,1	26,6	10,6	100,0
ugodni suradnici	<i>f</i>	2	5	34	36	17	94
	%	2,1	5,3	36,2	38,3	18,1	100,0
sudjelovanje u odlučivanju	<i>f</i>	2	8	19	56	9	94
	%	2,1	8,5	20,2	59,6	9,6	100,0
sposobno rukovodstvo	<i>f</i>	2	7	34	42	9	94
	%	2,1	7,4	36,2	44,7	9,6	100,0
pravedna plaća	<i>f</i>	6	15	29	30	14	94
	%	6,4	16,0	30,9	31,9	14,9	100,0
dobri radni uvjeti	<i>f</i>	2	8	27	38	19	94
	%	2,1	8,5	28,7	40,4	20,2	100,0

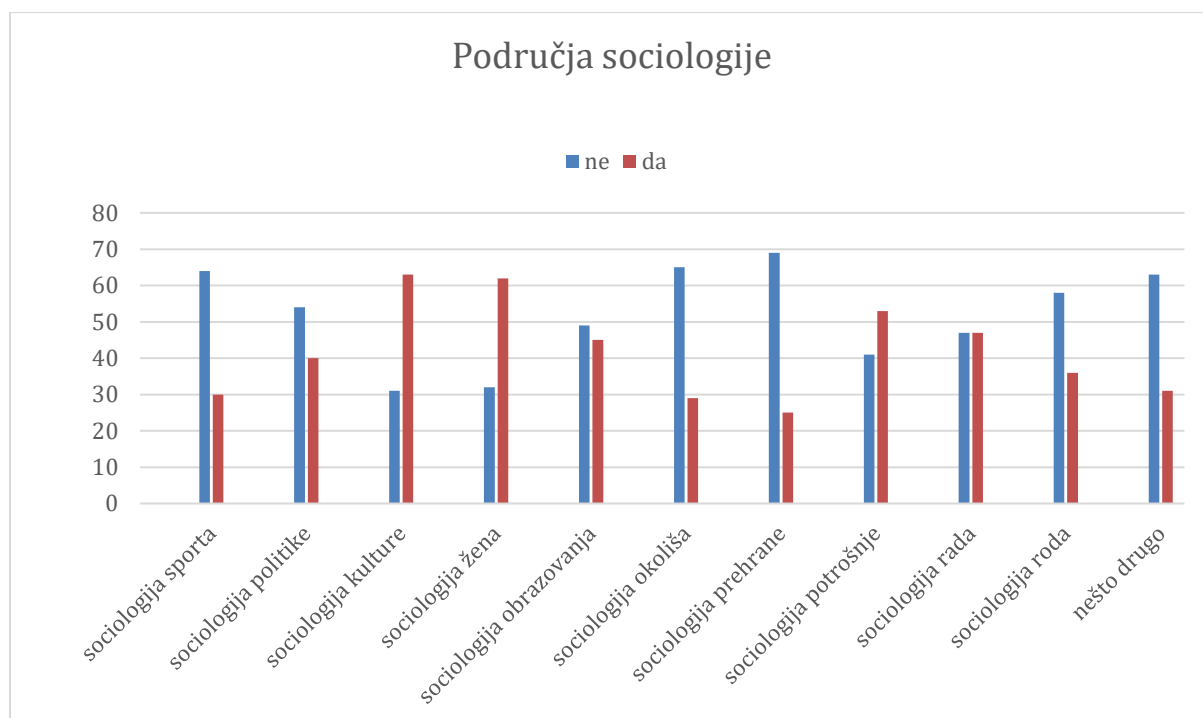
Grafički prikaz 11. Očekivanja od zaposlenja nakon završetka diplome

Tablica 12. Područja sociologije

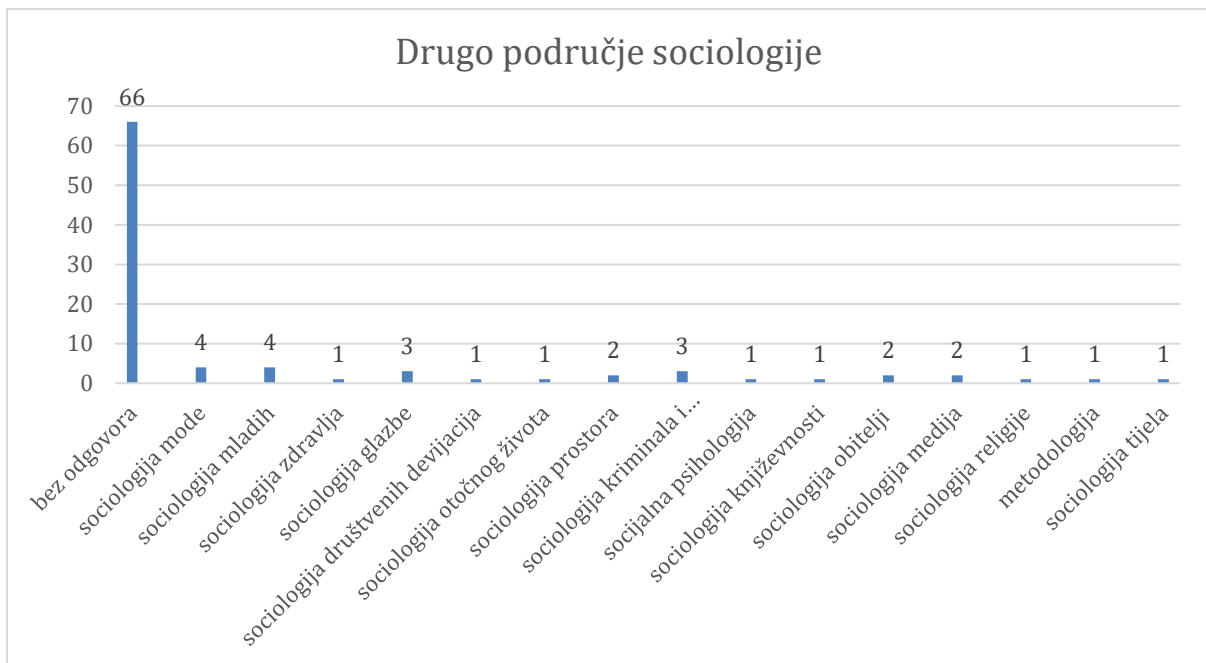
		ne	da	ukupno
sociologija sporta	<i>f</i>	64	30	94
	%	68,1	31,9	100,0
sociologija politike	<i>f</i>	54	40	94
	%	57,4	42,6	100,0
sociologija kulture	<i>f</i>	31	63	94
	%	33,0	67,0	100,0
sociologija žena	<i>f</i>	32	62	94
	%	34,0	66,0	100,0
sociologija obrazovanja	<i>f</i>	49	45	94
	%	52,1	47,9	100,0
sociologija okoliša	<i>f</i>	65	29	94
	%	69,1	30,9	100,0
sociologija prehrane	<i>f</i>	69	25	94
	%	73,4	26,6	100,0
sociologija potrošnje	<i>f</i>	41	53	94
	%	43,6	56,4	100,0
sociologija rada	<i>f</i>	47	47	94
	%	50,0	50,0	100,0
sociologija roda	<i>f</i>	58	36	94
	%	61,7	38,3	100,0
nešto drugo	<i>f</i>	63	31	94
	%	67,0	33,0	100,0

Grafički prikaz 12. Područja sociologije

<i>Tablica 13. Drugo područje sociologije</i>			ukupno
bez odgovora	<i>f</i>	66	94
	%	70,2	100,0
sociologija mode	<i>f</i>	4	94
	%	4,3	100,0
sociologija mladih	<i>f</i>	4	94
	%	4,3	100,0
sociologija zdravlja	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija glazbe	<i>f</i>	3	94
	%	3,2	100,0
sociologija društvenih devijacija	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija otočnog života	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija prostora	<i>f</i>	2	94
	%	2,1	100,0
sociologija kriminala i devijantnosti	<i>f</i>	3	94
	%	3,2	100,0
socijalna psihologija	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija književnosti	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija obitelji	<i>f</i>	2	94
	%	2,1	100,0
sociologija medija	<i>f</i>	2	94
	%	2,1	100,0
sociologija religije	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
metodologija	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0
sociologija tijela	<i>f</i>	1	94
	%	1,1	100,0

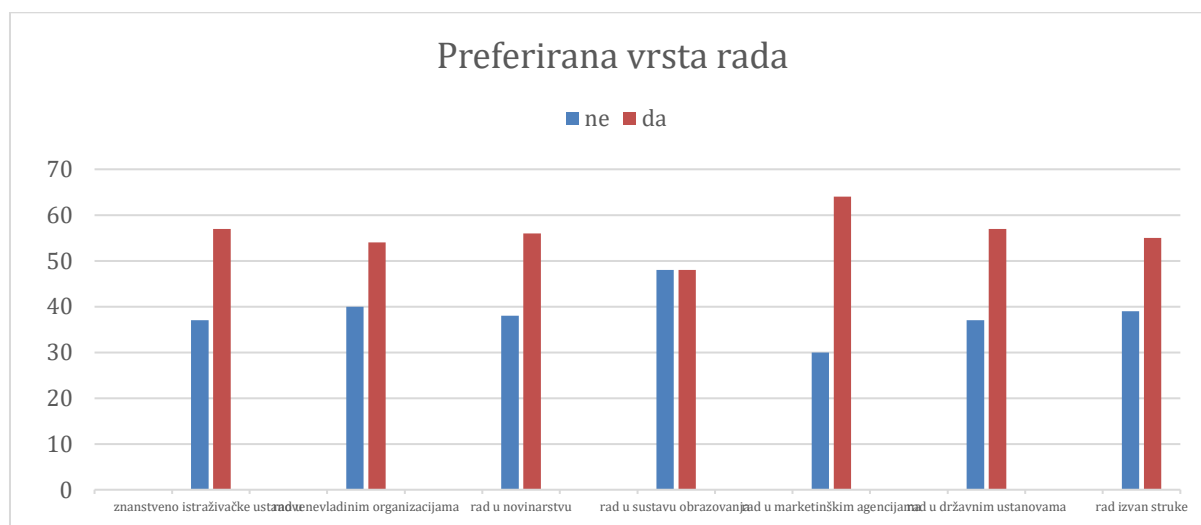
Grafički prikaz 13. Drugo područje sociologije

Tablica 14. Preferirana vrsta rada

		ne	da	ukupno
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	<i>f</i>	37	57	94
	%	39,4	60,6	100,0
rad u nevladinim organizacijama	<i>f</i>	40	54	94
	%	42,6	57,4	100,0
rad u novinarstvu	<i>f</i>	38	56	94
	%	40,4	59,6	100,0
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	<i>f</i>	48	48	94
	%	51,1	48,9	100,0
rad u marketinškim agencijama	<i>f</i>	30	64	94
	%	31,9	68,1	100,0
rad u državnim ustanovama	<i>f</i>	37	57	94
	%	39,4	60,6	100,0
rad izvan struke	<i>f</i>	39	55	94
	%	41,5	58,5	100,0

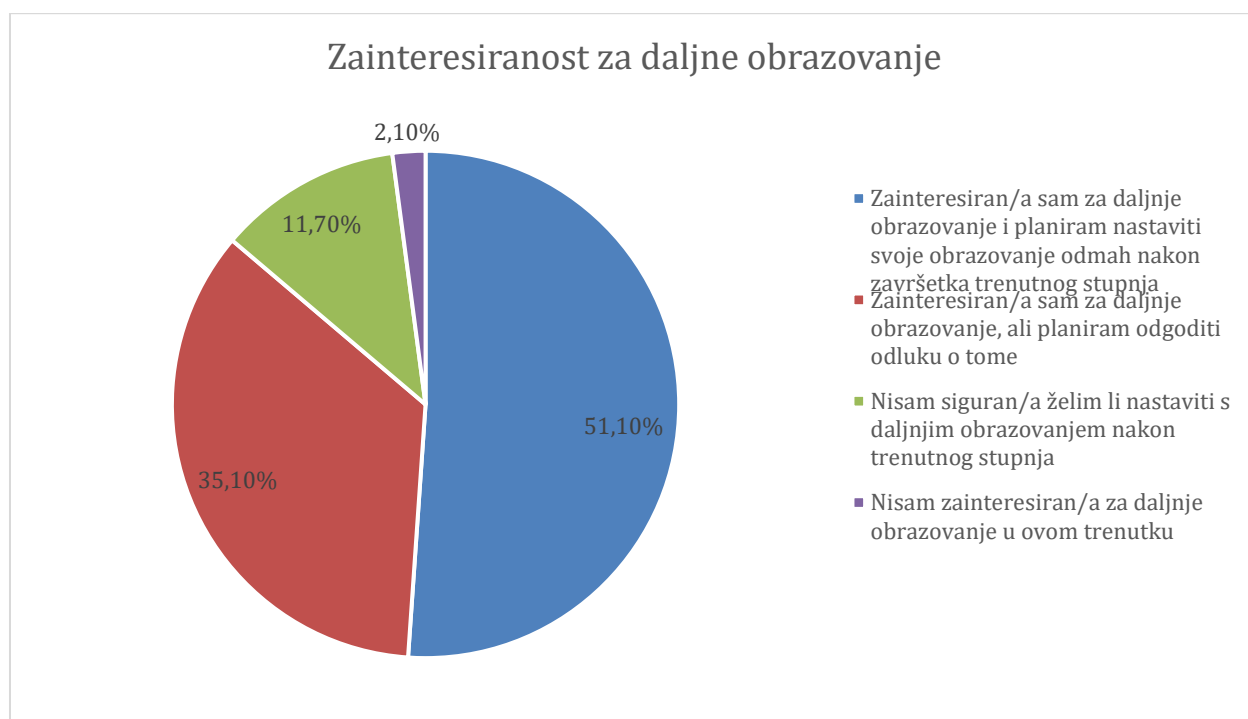
Grafički prikaz 14. Preferirana vrsta rada

Tablica 15. Zainteresiranost za daljnje obrazovanje

	f	%
Zainteresiran/a sam za daljnje obrazovanje i planiram nastaviti svoje obrazovanje odmah nakon završetka trenutnog stupnja	48	51,1
Zainteresiran/a sam za daljnje obrazovanje, ali planiram odgoditi odluku o tome	33	35,1
Nisam siguran/a želim li nastaviti s daljnjim obrazovanjem nakon trenutnog stupnja	11	11,7
Nisam zainteresiran/a za daljnje obrazovanje u ovom trenutku	2	2,1
ukupno	94	100,0

Grafički prikaz 15. Zainteresiranost za daljnje obrazovanje

Tablice hi-kvadrat testova

H1: Postoji povezanost između sociodemografskih i socioekonomskih čimbenika studenata sociologije FFST-a s njihovim profesionalnim preferencijama

<i>PREFERIRANA VRSTA RADA</i>	SPOL		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	0,003	1	0,956
rad u nevladinim organizacijama	0,124	1	0,725
rad u novinarstvu	2,840	1	0,092
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	1,739	1	0,187
rad u marketinškim agencijama	0,537	1	0,464
rad u državnim ustanovama	1,205	1	0,272
rad izvan struke	0,197	1	0,657

<i>PREFERIRANA VRSTA RADA</i>	DOB		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	1,006	2	0,605
rad u nevladinim organizacijama	0,208	2	0,901
rad u novinarstvu	0,399	2	0,819
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	0,210	2	0,901
rad u marketinškim agencijama	9,567	2	0,008
rad u državnim ustanovama	4,654	2	0,098
rad izvan struke	1,103	2	0,576

<i>PREFERIRANA VRSTA RADA</i>	PRIHOD		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	3,902	4	0,419
rad u nevladinim organizacijama	2,621	4	0,623
rad u novinarstvu	13,565	4	0,009
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	6,094	4	0,192
rad u marketinškim agencijama	4,873	4	0,301
rad u državnim ustanovama	5,838	4	0,212
rad izvan struke	5,768	4	0,217

<i>PREFERIRANA VRSTA RADA</i>	RADNI STATUS		
	X^2	df	p
znanstveno istraživačke ustanove (statistički zavodi, agencije za ispitivanje tržišta, znanstveni instituti)	7,216	4	0,125
rad u nevladinim organizacijama	6,704	4	0,152
rad u novinarstvu	4,909	4	0,297
rad u sustavu obrazovanja (srednje škole, više škole, fakulteti)	3,006	4	0,557
rad u marketinškim agencijama	3,101	4	0,541
rad u državnim ustanovama	2,106	4	0,716
rad izvan struke	7,830	4	0,098

H2: Postoji povezanost između razine studija s zadovoljstvom studiranja studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu

<i>ZADOVOLJSTVO STUDIRANJEM</i>	RAZINA STUDIJA		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
	0,014	1	0,907

H3: Postoji povezanost između upoznatosti s tržištem rada i razinom studija studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu

<i>UPOZNATOST S TRŽIŠTEM RADA</i>	RAZINA STUDIJA		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
	2,159	1	0,142

H4: Postoji povezanost očekivanja o zaposlenju studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu s njihovim trenutnim radnim statusom

<i>OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA</i>	RADNI STATUS		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	14,205	16	0,583
mogućnost napredovanja na poslu	19,911	16	0,224
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	14,030	16	0,597
fleksibilno radno vrijeme	15,852	16	0,463
bolji položaj u društvu	14,793	16	0,540
mogućnost odlaska u inozemstvo	14,148	16	0,588
stalni izazovi	18,503	16	0,295
zanimljivost posla	12,197	16	0,730
sigurnost posla	20,694	16	0,191
ugodni suradnici	14,922	16	0,530
sudjelovanje u odlučivanju	19,154	16	0,261
sposobno rukovodstvo	12,430	16	0,714
pravedna plaća	24,191	16	0,085
dobri radni uvjeti	24,342	16	0,082

H5: Postoje razlike između studenata koji preferiraju rad izvan struke i u znanstveno istraživačkim ustanovama u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	RAD IZVAN STRUKE		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	5,708	4	0,222
mogućnost napredovanja na poslu	6,428	4	0,169
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	6,402	4	0,171
fleksibilno radno vrijeme	3,628	4	0,459
bolji položaj u društvu	6,242	4	0,182
mogućnost odlaska u inozemstvo	3,561	4	0,469
stalni izazovi	5,713	4	0,222
zanimljivost posla	7,807	4	0,099
sigurnost posla	2,080	4	0,721
ugodni suradnici	12,600	4	0,013
sudjelovanje u odlučivanju	14,292	4	0,006
sposobno rukovodstvo	9,509	4	0,050
pravedna plaća	5,678	4	0,225
dobri radni uvjeti	10,907	4	0,028

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	ZNANSTVENO ISTRAŽIVAČKE USTANOVE		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	2,626	4	0,622
mogućnost napredovanja na poslu	2,436	4	0,656
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	3,113	4	0,539
fleksibilno radno vrijeme	13,696	4	0,008
bolji položaj u društvu	2,793	4	0,593
mogućnost odlaska u inozemstvo	3,065	4	0,547
stalni izazovi	3,328	4	0,505
zanimljivost posla	1,490	4	0,828
sigurnost posla	3,970	4	0,410
ugodni suradnici	1,421	4	0,841
sudjelovanje u odlučivanju	2,509	4	0,643
sposobno rukovodstvo	0,308	4	0,989
pravedna plaća	1,564	4	0,815
dobri radni uvjeti	2,020	4	0,732

H6: Postoje razlike između studenata koji su sociologiju upisali zbog mogućnosti zaposlenja na različitim poslovima i na preporuku roditelja u odnosu na njihova očekivanja od zaposlenja

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	MOGUĆNOST ZAPOSLENJA NA RAZLIČITIM POSLOVIMA		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	43,892	16	<,001
mogućnost napredovanja na poslu	23,452	16	0,102
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	33,412	16	0,007
fleksibilno radno vrijeme	36,600	16	0,002
bolji položaj u društvu	18,568	16	0,292
mogućnost odlaska u inozemstvo	20,453	16	0,201
stalni izazovi	18,829	16	0,278
zanimljivost posla	27,476	16	0,036
sigurnost posla	23,700	16	0,096
ugodni suradnici	39,532	16	<,001
sudjelovanje u odlučivanju	38,129	16	0,001
sposobno rukovodstvo	38,920	16	0,001
pravedna plaća	25,384	16	0,063
dobri radni uvjeti	29,695	16	0,020

OČEKIVANJA OD ZAPOSLENJA	PREPORUKA RODITELJA		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
dobra zarada	14,273	8	0,075
mogućnost napredovanja na poslu	6,408	8	0,602
mogućnost obrazovanja u sklopu posla	9,262	8	0,321
fleksibilno radno vrijeme	5,977	8	0,650
bolji položaj u društvu	16,915	8	0,031
mogućnost odlaska u inozemstvo	13,223	8	0,104
stalni izazovi	7,616	8	0,472
zanimljivost posla	5,153	8	0,741
sigurnost posla	4,820	8	0,777
ugodni suradnici	5,819	8	0,668
sudjelovanje u odlučivanju	7,213	8	0,514
sposobno rukovodstvo	8,943	8	0,347
pravedna plaća	7,182	8	0,517
dobri radni uvjeti	6,383	8	0,604

SAŽETAK

Obrazovanje je ključno za razvoj gospodarstava koja se temelje na znanju jer poboljšava zapošljivost i konkurentnost radne snage, smanjujući dugotrajnu nezaposlenost. U Hrvatskoj, neadekvatna obrazovna struktura i tranzicijski problemi uzrokovali su neusklađenost između obrazovanja i tržišta rada, što rezultira visokom nezaposlenošću među mladima i lošom povezanošću s tržištem rada. Razvoju sociologije u Hrvatskoj pridonio je porast broja novootvorenih katedri i odsjeka za sociologiju. U Hrvatskoj trenutno postoji deset studijskih programa sociologije, od kojih je šest smješteno u Zagrebu, dva u Zadru te po jedan u Splitu i Osijeku. Zapošljavanje sociologa u društvu ovisi o stupnju demokratičnosti, razvijenosti, tradiciji i primjeni društvenih znanosti. Glavni cilj ovog istraživanja je ispitati profesionalne preferencije studenata sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Istraživanje je provedeno u svibnju 2024. godine putem online ankete na uzorku od 94 studenta sociologije Filozofskog fakulteta u Splitu. Podaci upućuju da studenti sociologije najviše cijene mogućnost daljnjeg obrazovanja, dok su najprivlačnija područja sociologije ona koja se odnose na sociologiju kulture, žena i potrošnje. Također, većina studenata preferira rad u znanstveno-istraživačkim ustanovama, nevladinim organizacijama i novinarstvu u odnosu na rad u sustavu obrazovanja.

Ključne riječi: profesionalne preferencije, sociologija, studenti, visoko obrazovanje, tržište rada

SUMMARY

Education is crucial for the development of knowledge-based economies, as it improves employability and competitiveness of the workforce competitiveness, reducing long-term unemployment. In Croatia, inadequate educational structures and transitional issues have led to a mismatch between education and the labor market, resulting in high youth unemployment and poor integration with the job market. The development of sociology in Croatia has been supported by the increase in newly established sociology departments and programs. Currently, there are ten sociology programs in Croatia: six in Zagreb, two in Zadar, and one each in Split and Osijek. The employment of sociologists in society depends on the level of democracy, development, tradition, and application of social sciences. The main objective of this study is to examine the professional preferences of sociology students at the Faculty of Philosophy in Split. The research, was conducted in May 2024 via an online survey with a sample of 94 sociology students from the Faculty of Philosophy in Split. The data indicate that sociology students highly value the opportunity for further education, with the most attractive areas of sociology being cultural sociology, gender sociology, and consumer sociology. Additionally, most students prefer working in research institutions, non-governmental organizations, and journalism rather than in the education system.

Key words: professional preferences, sociology, students, higher education, labor market

BILJEŠKA O AUTORICI

ANTONELA ROGULJ, rođena je 17. siječnja 2002. godine u Splitu. Završila je Osnovnu školu Ante Starčevića u Dicmu i srednju Turističko - ugostiteljsku školu u Splitu. Trenutno je studentica treće godine preddiplomskog jednopredmetnog studija sociologije na Filozofskom fakultetu u Splitu.

e-mail: arogulj1@ffst.hr

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja ANTONELA ROGUJ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 14.09.2024

Potpis

Antonela Roguj

**Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)**

Student/ica: ANTONELA ROGUJ
Naslov rada: PROFESIONALNE PREFERENCIJE STUDENATA
SOCIOLOGIJE FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU
Znanstveno područje i polje: SOCIOLOGIJA
Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD
Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
PROF. DR. SC. RENATA REJA
Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

DOC. DR. SC. TEA GUTOVIĆ
PROF. DR. SC. RENATA REJA
DR. SC. TONI POPOVIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 14.09.2024

Potpis studenta/studentice: Antonela Roguj

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.